

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Přínosy a náklady realizace protekcionistické obchodní
politiky EU a její dopady v konkrétním odvětví v ČR**

**Benefits and expenses of implementation of EU protectionist
business policy and its impacts on particular branch in CZE**

David Basl

Cheb 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Přínosy a náklady protekcionistické obchodní politiky EU a její dopady v konkrétním odvětví v ČR“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

V Chebu, dne .....

.....

podpis autora

Poděkování

Rád bych poděkoval panu PhDr. Čestmíru Jarému za odborný dohled při práci na mé bakalářské práci, především za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích.

Obsah

Úvod.....	7
1. Srovnání protekcionismu a liberalismu	8
1.1. Protekcionismus	8
1.1.1. Merkantilismus	9
1.2. Liberalismus	10
1.3. Protekcionismus versus liberalismus	11
2. Charakteristika ekonomické role EU v rámci obchodní politiky	14
2.1. Stručný popis EU	14
2.2. Instituce EU.....	15
2.3. Společná obchodní politika EU.....	15
2.3.1. Cíle a nástroje obchodní politiky EU.....	18
2.3.2. Antidumpingová opatření	22
2.3.3. Zahraničněobchodní politika EU	23
3. Zhodnocení přínosů a nákladů obchodní politiky EU	25
3.1. Ekonomika a obchodní politika ČR před vstupem do EU	25
3.1.1. Ekonomická transformace ČR.....	25
3.1.2. Obchodní politika ČR před vstupem do EU	27
3.1.3. Příprava ČR na vstup do EU a její ekonomická integrace.....	30
3.2. Ekonomické a neekonomické dopady vstupu ČR do EU	32
3.2.1. Ekonomické dopady vstupu ČR do EU	32
3.2.2. Neekonomické dopady vstupu ČR do EU	39
4. Charakteristika postavení textilního průmyslu v ČR.....	41
4.1. Charakteristika textilního průmyslu	41
4.2. Historie textilního průmyslu v ČR.....	42
4.3. Postavení textilního průmyslu v ČR	43
5. Analýza dopadů obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR.....	44
5.1. Vliv EU na textilní průmysl v ČR v období od sametové revoluce do vstupu do EU.....	44
5.2. Dopady vstupu ČR do EU na textilní průmysl.....	46

5.3. Analýza vlivu obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR v období po vstupu do EU.....	49
5.4. Analýza vývoje textilního průmyslu v ČR v době světové ekonomické krize v roce 2008 a 2009	53
5.5. Analýza vývoje textilního průmyslu v ČR v době po ekonomické krizi a zhodnocení jeho strategie	54
5.5.1. Zhodnocení strategie textilního průmyslu v ČR.....	58
Závěr	60
Seznam tabulek.....	62
Seznam obrázků.....	63
Seznam použitých zkratk	64
Seznam použitých zdrojů.....	66
Abstrakt.....	69
Abstract.....	70

Úvod

Protekcjonismus jako směr obchodní politiky je využíván po celém světě. V dnešním globalizovaném světě je to velmi důležité téma. Otázkou je, jestli je třeba dát volný průchod liberalismu, který získává ve světě stále důležitější roli, nebo je stále nutné své domácí trhy chránit.

Jako konkrétní odvětví byl zvolen textilní průmysl v ČR. Český textilní průmysl má za sebou bohatou minulost a v ČR se jedná již o tradiční odvětví. V posledních asi 25 letech prošel mnoha změnami, které ho velmi ovlivnily. Mnoho z těchto změn mělo přímou souvislost se společnou obchodní politikou EU. Tato obchodní politika EU je protekcjonisticky orientovaná, a je tedy třeba zjistit, jakou měrou ovlivňuje a dopadá na textilní průmysl v ČR.

Důležitost otázky volby mezi protekcjonismem a liberalismem spolu s jejím vlivem na jedno z tradičních průmyslových odvětví v ČR jsou důvody volby tohoto tématu.

Cílem této práce bude analyzovat a hodnotit dopady obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR. Pro naplnění těchto cílů je třeba uvést a definovat několik základních pojmů. Jako první se zaměříme na protekcjonismus a jeho pravý opak, liberalismus. Dále si představíme EU a budeme definovat její pravomoci, úkoly, nástroje a cíle v rámci společné obchodní politiky. Třetí kapitola obsahuje zhodnocení jednotlivých přínosů a nákladů společné obchodní politiky EU. Zde se zaměříme na sílící vliv obchodní politiky EU již od počátku ekonomické transformace ČR na tržní ekonomiku. Zhodnotíme také ekonomické a neekonomické přínosy a náklady samotné integrace ČR do EU, protože i tyto aspekty silně ovlivňují dění v jednotlivých průmyslových odvětvích, tedy i v textilním průmyslu. Poté budeme charakterizovat a vymezovat textilní průmysl v ČR. Další kapitolou bude už analýza dopadů společné obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR. Zaměříme se na jednotlivá významná období a vývoj textilního průmyslu v nich. Samozřejmě také zhodnotíme, do jaké míry byl textilní průmysl v těchto obdobích ovlivněn společnou obchodní politikou EU. Závěr shrnuje výsledky celé práce.

1. Srovnání protekcionismu a liberalismu

1.1. Protekcionismus

„Protekcionismus v mezinárodně-obchodních vztazích značí směr chránící domácí ekonomiku před vnějšími vlivy, resp. směr filtrující negativní vnější vlivy přicházející z okolního ekonomického prostředí.“¹ Má protekcionismus pozitivní či negativní dopad na domácí ekonomiku? Otázka, na kterou nelze snadno odpovědět. Můžeme však jmenovat obecně známé pozitivní a negativní dopady. Jsou jimi:

„Konzervace stereotypů v domácí výrobě, zachování výrobní struktury a úrovně výrobní základny, potlačení konkurence na vnitřním trhu, vytvoření skleníkové prostředí pro domácí průmysl, pomalý technický rozvoj, vyšší spotřebitelské ceny, nižší přínosy z komparativních výhod, vyšší mzdy nebo zvýšená zaměstnanost, inflace, základní soběstačnost ekonomiky a vyloučení závislosti ekonomiky na zahraničních zdrojích.“² Uplatňování protekcionistických opatření v maximální možné míře vlastně znamená zákaz veškerého dovozu, ale také vývozu. To zemi naprosto odřízne od okolního světa, a musí se stát soběstačnou. Z příkladů minulosti i dnešní doby je zřejmé, že takovéto praktiky není možné pro blaho občanů a státu reálně přijímat. V minulosti nám to dokázala Albánie a ještě dnes nám to dokazuje Severní Korea. Je až neuvěřitelné, že v dnešním globálním mezinárodním obchodě lze nalézt tak izolovanou ekonomiku. Tento přístup k řízení domácí ekonomiky pouze pomocí protekcionistických opatření přináší krizi a její další prohlubování, zastaralé technologie, téměř nulový přístup k informacím o okolním světě a mnoho dalších negativních vlivů. Přesto by mohl někdo podotknout, že přes všechna tato úskalí se stala Severní Korea nezávislou, ovšem je potřeba si uvědomit za jakou cenu. Příděly potravin, život ve strachu a naprosté nevědomosti jsou jen prozatímní oběti této nezávislosti. Už nyní je jasné, že tuto nezávislost nelze udržet věčně, protože s postupem času oběti porostou. Následné srovnání takovéto ekonomiky s vnějším světem bude přímo šokující.

---

¹ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 53

² KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 53

Protekcionalismus byl nejvíc rozšířen do první poloviny 18. století. Tehdy se postupně začínal uplatňovat liberalismus. Uzavírání multilaterálních a bilaterálních smluv mezi světovými válkami byl jen jedním z dalších kroků znamenající konec protekcionalismu v té formě, v jaké fungoval do té doby. Touha po mezinárodním obchodu otevírala brány ekonomik. Multilaterální dohody se Světovou obchodní organizací dnes užívání protekcionalistických opatření značně omezují, čímž prosazují globalizaci obchodu. Kromě těchto dohod mají jednotlivé státy či společenství své bilaterální či autonomní dohody, ve kterých jsou tato opatření také řádně ošetřena. Přesto protekcionalismus stále ještě zcela nevyumizel. Využívá jej každá země, ať už ve větší či menší míře.

Protekcionalistická opatření můžeme rozčlenit do dvou skupin. První je skupina tarifních nástrojů protekcionalismu, kam řadíme cla. Patří sem všechny druhy od dovozních a vývozních přes preferenční a kompenzační až po specifická či smíšená a kombinovaná. Tato skupina se v dnešním světě stává stále méně významnou. Především od těchto opatření protekcionalismu se dnes upouští a jejich používání se značně omezuje. Naopak používání netarifních nástrojů, které řadíme do druhé skupiny, se hojně využívá. Může to být široká škála opatření jako například: antidumpingová, kontrolní, tarifní kvóty, dovozní depozita a jiné.

Protekcionalismus zamezuje vytváření kladného čistého efektu z mezinárodního obchodu, nebo ho alespoň snižuje. Například při uvalení celní sazby na určitý druh dováženého zboží se čistý efekt z dovozu o určitou část sníží. Velikost tohoto snížení čistého efektu z dovozu zmírňuje jen předpoklad, že vybrané clo bude efektivně využito. Další otázkou jsou náklady spojené se cly, které mohou být nižší i vyšší než vybírané clo. Pro vyvážející zemi se nic nemění až do té doby, kdy by kvůli vysokému clu překročila cena vyváženého zboží v cílové zemi původní cenu tohoto zboží, existující před začátkem mezinárodního obchodu. Tehdy by se čistý efekt ze zahraničního obchodu rovnal nule, nebo by byl jen nepatrný.

1.1.1. Merkantilismus

„Základní tezí merkantilismu bylo co nejvíce zvyšovat vývoz a zároveň minimalizovat dovoz. Bohatství národa bylo podle této teorie dáno zásobou drahých kovů

v ekonomice.³ Těžba na území daného státu a aktivní platební bilance jsou jediné způsoby, jak docílit správného merkantilistického myšlení. Drahé kovy se nenalézají a ani nenalézaly na území všech států a jedinou možnou alternativou byla pro tyto země aktivní obchodní bilance. To je vlastně jednoduchý princip zahraničního obchodu. Daná země musí mít větší hodnotu vývozu než dovozu.

„Merkantilistická argumentace zaměřuje prostředky a cíle hospodářské činnosti.“⁴ Základní chybou merkantilistických úvah bylo, že mezinárodní obchod může přerozdělit světové bohatství, z toho ovšem plyne, že když jedna země vydělává, zákonitě musí ta druhá prodělávat. Ale aktivní zapojení země do mezinárodního obchodu přináší efekt, se kterým merkantilismus nepočítal - růst světového bohatství. Tím mohou bohatnout všechny země, které jsou v mezinárodním obchodě zapojeny.

Opět i zde se najde extremistický pohled - mít kladnou platební bilanci u každého druhu zboží a s každou zemí, se kterou domácí ekonomika obchoduje a vůbec nevyvážet drahé kovy. Tyto praktiky se ukázaly jako kontraproduktivní. Nejdříve se snížily požadavky na platební bilanci. Důležitou hodnotou se stala pouze hodnota celkové platební bilance, která musela být aktivní, a nikoliv každé její části. Nicméně postupný nárůst množství drahých kovů v zemi také zvyšoval ceny. Tím domácí výrobci ztráceli konkurenceschopnost.

1.2. Liberalismus

„Liberalismem v mezinárodních ekonomických či obchodních vztazích rozumíme odstraňování překážek obchodu, tj. klasických obchodních bariér tarifního i netarifního charakteru, otevření všech sektorů vnitřního trhu zahraniční konkurenci a úplné odstranění přímých i nepřímých podpor státu ve všech oblastech ekonomiky.“⁵ Jde tedy o naprostý opak protekcionismu, jde o odstraňování protekcionistických opatření. Ovšem stejně jako protekcionismus má i liberalismus spoustu nevýhod i výhod. Do domácí ekonomiky jsou vpuštěny veškeré zahraniční vlivy naprosto bez jakýchkoliv

---

³ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 54

⁴ SAMUELSON, Paul A. a William D NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3. s. 308

⁵ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 46

překážek. Z pohledu spotřebitele je to přínosné, protože příliv nové konkurence tlačí ceny zboží dolů. Bohužel snížení cen přináší i negativní vlivy. Zvyšuje se nezaměstnanost. Na druhou stranu se snižuje inflace a stabilizují se ceny. Někdy ale může dojít dokonce k deflaci, což už je velmi negativní ekonomický jev, byť je spotřebiteli vnímán opačně. To ale není jediný následek liberalismu. Změní se i struktura jak vyráběných a exportovaných, tak i na domácím trhu prodávaných výrobků. Domácí ekonomika se začne postupně více specializovat na určité druhy výrobků. Samozřejmě liberalismus přispívá k nárůstu komparativních výhod ze zapojení do mezinárodního obchodu. Žádná země neliberalizovala svou ekonomiku pro všechny ostatní státy světa. Liberalismus se uplatňuje v největší míře v bilaterálních dohodách, které mezi sebou uzavírají jednotlivé státy. Samozřejmě jsou státy tlačeny k liberalismu i v multilaterálních dohodách, které mohou mít například s WTO.

1.3. Protekcionismus versus liberalismus

Merkantilistické úvahy o ekonomice vládly světu neohroženě až zhruba do poloviny 18. století. Tehdy se začaly zvedat první vlny nevole proti - v některých případech až přílišné - ochraně domácího trhu. Některá cla byla tak absurdně vysoká, že se dala označit za prohibitivní. Tato nově nastalá situace vedla k prvním liberalistickým pohledům na obchod. Podniky potřebovaly expandovat za hranice svého státu. Vlastně sama ekonomika si řekla, že potřebuje volnější pravidla pro mezinárodní obchod. „Po příchodu Smitha, Ricarda a dalších již byly základní teze merkantilistů neudržitelné.“⁶ Právě oni zformovali tezi liberalismu. Přesto se státy, nebo lépe řečeno národy, merkantilismu jako takového nezřekly. Merkantilismus byl bráněn, protože stále panovaly názory, že je třeba chránit domácí ekonomiku před zahraniční konkurencí.

Průkopníkem byla anglicko-francouzská obchodní dohoda. Tato bilaterální dohoda snížila sazby cel mezi těmito zeměmi a ošetřila i další stránky obchodu mezi nimi. Následovaly je i další státy Evropy, které podobné smlouvy mezi sebou začaly také uzavírat. Koncem 19. století se začal vracet na scénu protekcionismus, ale zdaleka ne

---

⁶ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 46

v tak velké míře, jak fungoval do poloviny 18. století. Kvantitativní restrikce téměř neexistovaly a úroveň cel byla nízká a stabilní.⁷

Dalším úsvitem pro protekcionismus a černým obdobím pro liberalismus byl počátek první světové války. Tehdy byl ovlivněn mezinárodní obchod na celém světě. Každá země chtěla chránit domácí ekonomiku a u zemí ovládaných diktátory to platilo dvojnásob. Toto období bylo téměř ve všech směrech bezprecedentní. Už jen rekordní čísla nezaměstnanosti a mnoho další nepříznivých faktorů přispělo k uvalování dalších protekcionistických opatření na ochranu domácích ekonomik, zvláště v době Světové hospodářské krize. Tentokrát šlo o cla i o množstevní omezení dovozu. Protekcionismus vládl světu až do konce druhé světové války.

Poté začal na scénu postupně vstupovat liberalismus. GATT byla prvním krokem. Ta byla v roce 1995 přeměněna na WTO a už od svého počátku se snaží postupně liberalizovat mezinárodní obchod. Liberalismus pokračuje dodnes uzavíráním mnoha bilaterálních smluv po celém světě. Postupná integrace geografických celků a další a další dohody a smlouvy se snaží o postupnou globální liberalizaci mezinárodního obchodu.

Přesto zjevné argumenty ve prospěch protekcionismu existují i v 21. století. „Jedním z opodstatněných důvodů, proč by měla země uvalit cla na svůj obchod, je, že tím dojde k posunu směnných relací v její prospěch a na úkor jiných zemí.“⁸ Můžeme uvést další pádné argumenty, například: „dočasná celní ochrana „odvětví v plenkách“ s růstovým potenciálem může být v dlouhém období efektivní a clo se může za jistých podmínek stát nástrojem snižování nezaměstnanosti.“⁹

V jednotlivých obdobích tedy převažuje ten či onen směr. Obecně z toho vyplývá, že k protekcionismu a opatřením s ním spjatých se jednotlivé ekonomiky uchylují v časech krizí. Snaží se chránit svůj trh před vnějšími vlivy, což je pochopitelné. Naopak liberalismus vstupuje do popředí vždy při ekonomickém růstu dané země.

---

⁷ KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.

⁸ SAMUELSON, Paul A. a William D NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3. s. 311

⁹ SAMUELSON, Paul A. a William D NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3. s. 311

Kromě aktuální ekonomické situace zemí se na přelévání sil mezi protekcionismem a liberalismem podílely lobbystické skupiny. Právě tyto skupiny soustavným prosazováním svých vlastních zájmů také silně ovlivňovaly míru ochrany nebo popřípadě míru liberalizace. Při snaze proniknout na nové trhy nebo na nich zlepšit své postavení, se lobbystické skupiny zasazovaly o větší míru liberalizace obchodu mezi těmito zeměmi. Při strachu z ohrožení svého postavení na domácím trhu zahraniční konkurencí naopak lobbovaly za uvalení přísnějších ochranných opatření.

2. Charakteristika ekonomické role EU v rámci obchodní politiky

V rámci obchodní politiky zaujímá EU velmi zásadní postavení. Po roce 2009, kdy jí byly díky Lisabonské smlouvě rozšířeny její pravomoci, takřka řídí kompletně celou obchodní politiku členských zemí. Její obchodní politika je samozřejmě v určitých směrech značně protekcionistická, i když v jiných směrech je z pohledu protekcionismu velmi benevolentní.

2.1. Stručný popis EU

„Evropská unie je ojedinelé hospodářské a politické společenství 28 evropských zemí, jejichž území tvoří dohromady velkou část evropského kontinentu.“¹⁰

Již mezi roky 1945 a 1951 se formovala první etapa evropské integrace. Ta byla završena právě v roce 1951, kdy byla podepsána smlouva o ESUO. Asi hlavní snahou tehdy bylo jednotlivé státy co nejvíce hospodářsky provázat, protože čím více jsou státy hospodářsky provázané, tím menší je pravděpodobnost válečného konfliktu mezi nimi. Následovala druhá etapa, během níž vzniklo v roce 1957 EHS a EUROATOM. V roce 1965 bylo vytvořeno v EHS pásmo volného obchodu a v roce 1968 se EHS stalo celní unií. EHS se samozřejmě dál rozšiřovalo. Třetí etapa mezi roky 1974 a 1985 nepřinesla nic nového, pouze přistoupilo Řecko. Jednotný evropský akt, Schengenská smlouva a podepsání dvou důležitých smluv (Smlouva o Evropské unii, Smlouva o založení Evropského společenství) byly produktem čtvrté etapy. V páté etapě vznikla EU, ES a také EMU, do které se zapojilo 11 zemí a následně Řecko. A v poslední etapě, která trvá doposud, byla v roce 2009 podepsána Lisabonská smlouva. Jinak se tato etapa vyznačuje především rozšiřováním směrem na Východ.

Od 1. 7. 2013 EU tvoří 28 evropských států. Tyto státy dávají dohromady asi 507 milionů obyvatel, což činí zhruba 7,3 % světové populace. Evropská unie dosáhla nejvyššího stupně integrace ze všech společenství a unií či aliancí na světě.

Evropská unie je specifickou organizací, na kterou členské státy přenesly některé své svrchované pravomoci, takže se dá říci, že stojí nad členskými státy. Evropská unie má právní subjektivitu a nadstátnost.

---

¹⁰ *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm

2.2. Instituce EU

Celá EU je řízena pomocí několika institucí, které umožňují, popřípadě napomáhají jejímu bezproblémovému fungování. Každá z těchto institucí má svůj účel, pro který byla založena. Postupem času se názvy některých institucí měnily či upravovaly. V současné době je známe jako: Evropská rada, Rada Evropské unie, Komise, Evropský parlament, Soudní dvůr Evropské unie a Účetní dvůr. „Směr politiky Evropské unie určuje Evropská rada. V čele Evropské rady stojí předseda – v současné době je jím Belgičan Herman Van Rompuy.“¹¹ Funkci legislativní, tedy tvorbu právních předpisů zajišťují především Evropský parlament, Rada Evropské unie a Evropská komise. O dodržování evropského práva se stará Soudní dvůr Evropské unie a kontrolu financování EU provádí Účetní dvůr. Existuje ještě řada dalších institucí či subjektů vykonávajících práci pro EU. Některé subjekty z této skupiny označujeme jako „Poradní orgány EU“.

2.3. Společná obchodní politika EU

Společná obchodní politika EU, znamená, že členské státy převedly dobrovolně své kompetence v oblasti zahraničního obchodu na orgány EU. Členské státy tak nemohou samy rozhodovat např. o změnách celních sazeb vůči třetím zemím, nebo uzavírat celní či preferenční obchodní dohody. Členským státům bylo ponecháno právo uzavírat dohody o hospodářské, průmyslové a vědecko-technické spolupráci, pokud jejich obsah není v rozporu se zásadami společné obchodní politiky.¹²

Právě EU je největším světovým obchodníkem. Zabírá 40 % podíl na světovém obchodu, alespoň co se vývozu týče, což je několika násobně více, než takové velmoci, jakými jsou například USA či Čína. Fakt, že Německo, Velká Británie a Francie patří samy o sobě k desítce nejvíce obchodujících zemí světa, potvrzuje, že obchodní dominance a význam EU je nyní neochvějný. EU je také zapojena do mnoha významných dvoustranných obchodních dohod a je velkým zastáncem obchodních zásad WTO.

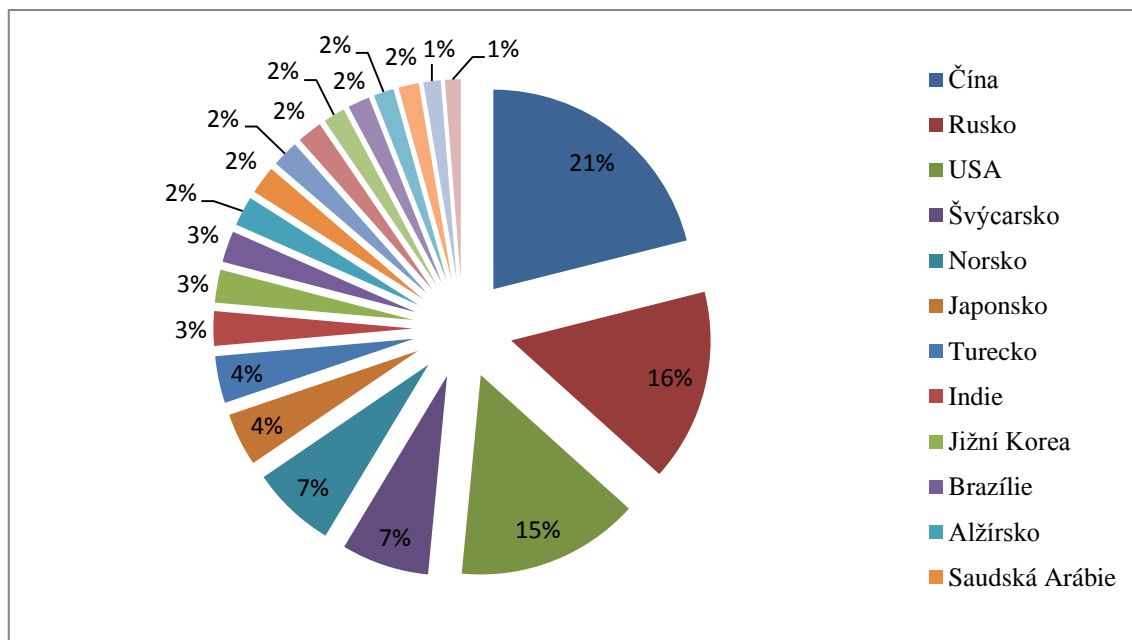
---

¹¹ *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm

¹² DLOUHÁ, Jana, Jiří DLOUHÝ a Václav MEZŘICKÝ. *Globalizace a globální problémy: sborník textů k celouniverzitnímu kurzu "Globalizace a globální problémy" 2005-2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. ISBN 9788087076019.

EU ve velké míře chrání svůj vnitřní trh. Nejvíce obchodních kontraktů probíhá uvnitř samotné EU, kdy obchodují jednotlivé členské státy mezi sebou. Přidáme-li k 28 státům EU zbývajících, patřících do ESVO, čísla vývozu i dovozu uskutečňovaných uvnitř Evropy se ještě o část zvýší. Po Evropě je nejdůležitějším obchodním partnerem EU Severní Amerika a Asie. Afrika a Latinská Amerika společně se Středním východem činí jen malé procento z celkového dovozu a vývozu, a nejsou to tedy příliš významné obchodní destinace pro EU. Jedná se o necelá 3 %. Přibližně tři čtvrtiny, tedy 75 % obchodů se uskutečňuje v Evropě.

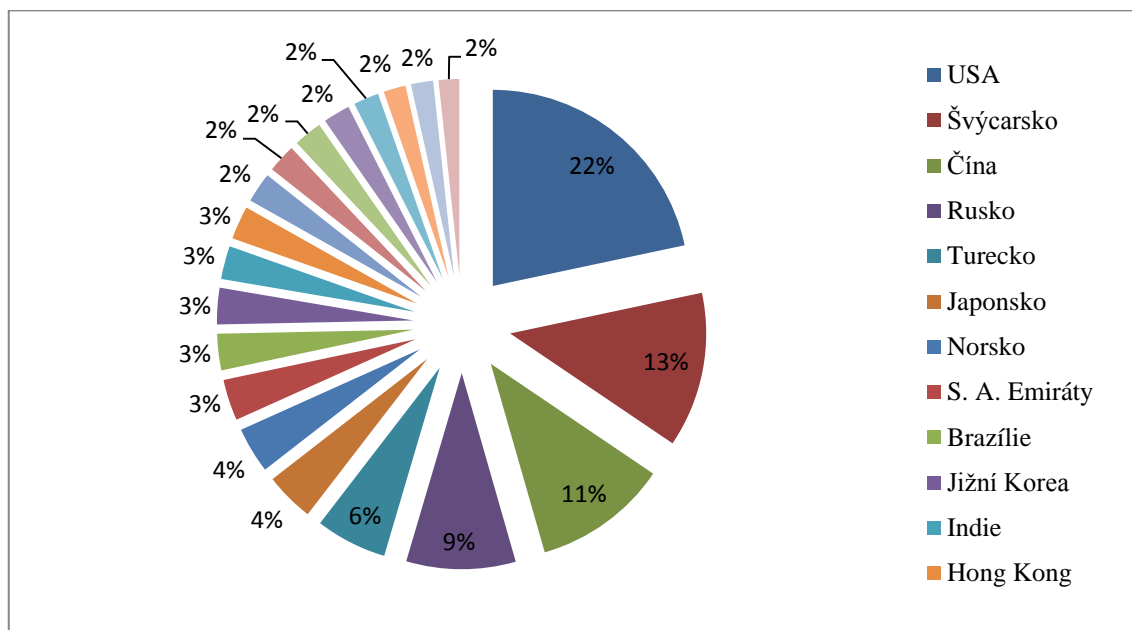
Obrázek č. 1: Import zboží do EU-28 za rok 2013

Zdroj: European Union in the World – vlastní zpracování

Obrázek č. 2: Export zboží EU-28 v roce 2013

Zdroj: European Union in the World – vlastní zpracování

Obrázky č. 1 a č. 2 nám ukazují poměry obchodů s jednotlivými partnery EU v případě importu a exportu zboží. Na první pohled je zřejmá jejich určitá odlišnost. Zatímco v množství zboží exportovaného z EU dominuje poměrně neohroženě USA, v případě importu drží prvenství Čína. Levný dovoz z Asie a Ruska je přeměněn na kvalitní vývoz pro vyspělé země mimo EU, jako jsou USA a Švýcarsko. I takto by se daly shrnout údaje z těchto diagramů.

S největší částí zboží, ale i služeb se obchoduje uvnitř EU. Samozřejmě obchodní význam jednotlivých států EU je naprosto rozdílný. Souvisí to především s vyspělostí dané ekonomiky, ale také s geografickou polohou daného státu. Kulturní rozdíly v jednotlivých zemích jsou také určitým faktorem, který může ovlivňovat jejich obchodní význam, ale určitě není tento faktor zdaleka tak zásadní jako výše uvedené dva.

EU nejvíce vyvází průmyslové zboží, jehož objem činí téměř 90 % jejího vývozu. Mezi nejvýznamnější dovozní artikly patří průmyslové zboží a paliva, ostatní druhy zboží nejsou již tak významnou částí dovozu. Například potraviny tvoří asi 7 %. Průmyslové zboží, jehož dovážené množství je s přehledem nejvyšší, a tedy zastává klíčovou roli v obchodní politice EU, je téměř osvobozeno od cel. Cla uvalená na tento druh zboží jsou velmi nízká, aby byl zabezpečen dostatečný přísun tohoto zboží do EU. Export

průmyslového zboží se u všech skupin partnerů EU pohybuje přibližně na stejné úrovni, což je něco mezi 80 a 90 %. Naopak dovoz už je mnohem diferencovanější. Od vyspělejších ekonomik se dováží z drtivé většiny průmyslové zboží, na druhou stranu ze zemí Afriky, Latinské Ameriky atd. jsou dováženy spíše suroviny.

Cla jsou nástrojem protekcionismu a využívá je snad každá národní ekonomika ve své obchodní politice, popřípadě různá společenství. Stejně tak cla používá i EU, aby ochránila svůj vnitřní trh, přičemž uvnitř EU funguje tak zvaná bezcelní zóna. Na různé druhy zboží uvaluje různé vysoká cla. U průmyslového zboží se pohybuje průměrná celní sazba kolem 4 %, avšak část tohoto druhu zboží je zatížena dokonce nulovou celní sazbou. S 16 % je (opět průměrná) celní sazba na dovoz zemědělských produktů mnohonásobně vyšší než u výše zmiňovaného průmyslového zboží. Ještě více je domácí trh EU chráněn před dovozem živočišných produktů, u kterých se pohybuje průměrná sazba kolem 23 %, a nejvíce zatížené celní sazbou jsou mléčné produkty, kde se pohybuje u 49 procent. Textilie společně s oblečením disponují sazbami mezi 7 a 12 %.

2.3.1. Cíle a nástroje obchodní politiky EU

Zatímco nástroje obchodní politiky se příliš nemění, strategie nejen EU se postupem času upravuje podle toho, jak se světový obchod postupně mění. Pokud srovnáme rok 1980 a rok 2010, je tu obrovský rozdíl v pojetí světového obchodu. Regionalizace a vyšší stupeň integrace se projevují jak v EU, tak i v ostatních regionech na světě. Kdysi nepřilíživě významné země jako Čína, Indie a mnoho jiných dnes stojí v popředí světového obchodu. Dohání a v některých aspektech dokonce předstihují vyspělé státy Evropy, Severní Ameriky a východní Asie.

2.3.1.1. Nástroje obchodní politiky

Základní rozdělení nástrojů obchodní politiky EU je:

- cla,
- kvóty,
- dobrovolná exportní omezení,
- defenzivní a ofenzivní obchodní nástroje.

Cla dělíme na dovozní a vývozní, přičemž dovozní cla rozlišujeme na smluvní a preferenční. Kvóty se dělí na tři části. Ochranná opatření proti vyšším dovozům, která

sledují dovoz, následuje zpětná kontrola a kontrola před uskutečněním dovozu. Toto opatření je tedy chráněno dvojitou kontrolou. Proti nekalým obchodním praktikám chrání výrobce v EU antidumpingová opatření a opatření proti poskytování nedovolených subvencí. Bezpečnostní opatření mohou zakázat dovoz nebo vývoz a kontrolovat vývoz s dvojitým užitím. Opatřeními na podporu vývozu je samozřejmě odstraňování překážek na trzích třetích zemí nejen pomocí celní sazby, ale jsou používány celé systémy podpory vývozu do třetích zemí. Mezinárodní obchodní smlouvy se dělí podle obsahu a podle charakteru obchodních ustanovení. Dle obsahu to jsou obchodní a smíšené dohody, smíšené se dělí ještě na asociační, kooperační a rámcové. Podle charakteru jsou to preferenční a nepreferenční smlouvy, preferenční dohody se týkají dohod o vytvoření celní unie a dohod o vytvoření oblasti volného obchodu. Zvláštní skupinou jsou jednostranné preference, které se týkají západní části Balkánského poloostrova.

Dohody, které jsou uzavírány vně EU, se rozlišují se podle toho, s kým jsou uzavírány. Dohody o volném obchodu a různé regionální dohody označujeme jako bilaterální, multilaterální dimenze obchodní politiky jsou dohody s WTO a dalšími mezinárodními organizacemi. Naopak celní preference k jinému státu označujeme jako autonomní dohody.

Netarifními nástroji obchodní politiky jsou jakákoliv opatření kromě cel, která nějakým způsobem ovlivňují obchod. Netarifní nástroje jsou brány jako protekcionistická opatření.

2.3.1.2. Cíle obchodní politiky EU

Dalo by se říci, že do roku 2006 vyjednávala EU o své zahraniční obchodní politice jen se třemi typy stran:

- „Reciproční snížení cel v rámci zón volného obchodu s ostatními evropskými zeměmi (tj. bilaterální dohody se státy ESVO z roku 1973),
- reciproční snížení cel s neevropskými bohatými zeměmi v rámci GATT/WTO (jako v roce 1967 Kennedyho kolo nebo 1994 Uruguayské kolo) a
- jednostranné celní preference pro rozvojové země.“¹³

---

¹³ BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4568-8. s. 358

V roce 2006 si EU vytyčila nový cíl známý jako Globální Evropa. Byli stanoveni primární partneři pro vytvoření nových zón volného obchodu. EU se zaměřila na východoasijskou část, konkrétně na ASEAN, Indii, Jižní Koreu a MERCOSUR. Komise zde viděla možnosti dalšího ekonomického růstu EU. Tyto země mají velký potenciál, a proto je toto strategické rozhodnutí velmi důležité. Oproti vyspělým zemím jako USA a zemím EU tyto rozvíjející se země rostou a zabírají čím dál větší podíl na světovém obchodu právě na úkor vyspělých zemí. Jedná se především o země BRIC. Proto rozhodnutí o zintenzivnění spolupráce s Indií, jako s jednou ze zemí BRIC může být pro evropskou ekonomiku velmi přínosné. Nové dohody budou, na rozdíl od těch minulých, příslibem mnohem hlubší spolupráce. Upouští se totiž od tzv. „mělkých“ zón obchodu. Investice, veřejné zakázky, podpora práv duševního vlastnictví a mnoho dalších zásad budou zahrnovat nové smlouvy s těmito zeměmi.

Nová desetiletá strategie z roku 2010 - inteligentní, trvale udržitelný růst, který podporuje sociální začleňování - by měla pomoci udržet Evropě její konkurenceschopnost. Tato dohoda samozřejmě obsahuje i části zaměřené na obchodní a investiční politiku. Tyto části byly Komisí nazvány „Obchod, růst a světové záležitosti“. Jde o pokračující integraci, která má samozřejmě zjednodušit a více provázat obchod mezi zeměmi EU. Zahrnuje i neustálé snižování cel, což je stále důležité, nicméně je třeba se zaměřit i na jiné stránky integračního procesu. Mnohem složitější je pak umožnit přístup na trh pro služby, ale také zajistit na trhu nové investiční možnosti. Prakticky se jedná opět o prohlubování „mělkých“ zón volného obchodu. Toto prohlubování dohod o investicích, službách, veřejných zakázkách apod. by mělo zahrnovat i kolo z Dauhá. To sice zůstává pro EU prioritním, ale sladit zájmy 150 zemí je úkol více než náročný. Proto EU postupně směřuje více k bilaterálním dohodám.

EU má uzavřené dohody o evropském hospodářském prostoru a dvoustrannou smlouvu se Švýcarskem. Evropsko-středomořská dohoda o přidružení je velmi ambiciózní projekt. Tento projekt plánuje postupné přidružení středomořských zemí nacházejících se na africkém kontinentu. Jsou to Maroko, Alžírsko, Tunisko, Egypt, Izrael, Palestinská samospráva, Libanon, Jordánsko, Sýrie a Turecko. Podstatou těchto dohod je, že EU svá cla uvalená na dovoz z těchto zemí sníží či odstraní mnohem rychleji, než tyto země zmírní cla na dovoz z EU. EU už svou část dohody plní, odstranila cla na

průmyslové výrobky a pokračuje ve snižování svých celních sazeb na ostatní zboží. Tzv. Arabské jaro táhnoucí se od konce roku 2010 do současnosti způsobilo, že nebyly odstraněny celní sazby na průmyslové zboží ze strany zmíněných 10 států, které přislíbily svá cla odstranit do konce roku 2010. To alespoň prozatím zastavilo proces vytváření zóny volného obchodu v celém Středomoří. Samozřejmě i zde vyjednává EU o těsnějších obchodních vztazích. Primárním cílem je nyní dosáhnout evropsko-středomořské zóny volného obchodu. Bohužel je faktem, že tyto země jsou pro evropské výrobce téměř bezcenné, ovšem pro výrobce z těchto zemí je EU středem jejich obchodních dohod. Zatím největší krok směrem k EU udělalo Turecko, které jednostranně zavedlo své celní tarify na dovoz průmyslového zboží ze třetích zemí ve výši celních tarifů EU. Tím se k EU z těch 10 zemí přiblížilo nejvíce, ale stále při sestavování zahraniční obchodní politiky nemá žádný hlas.

Stabilizace zemí západního Balkánu a podpora jejich co možná nejrychlejšího přechodu na tržní ekonomiku jsou také cíli EU. Tedy samotné cíle jsou trochu náročnějšího charakteru - je to začlenění vybraných zemí z této oblasti do EU. Již nyní jsou zde uplatňovány tržní preference, ale stejně jako u středomořské oblasti jsou zatím jen jednostranné. Tyto preference zahrnují téměř veškeré možné zboží. Příklad toho, kam by měly vybrané země jako Makedonie a Černá hora dojít, je vstup Chorvatska, které se k EU připojilo 1. 7. 2013. Do té doby bylo Chorvatsko také jednou ze zemí západního Balkánu, která čekala na přijetí do EU a využívala její jednostranné preference.

Země, které měly v dřívější době své kolonie, žádaly po zahraničněobchodní politice EU, aby se na tyto bývalé koloniální oblasti vztahovaly také určité zvýhodňující dohody. Samy státy totiž preferenčně zacházely se zbožím z těchto zemí a samozřejmě chtěly tyto dohody zachovat i po vstupu do EU.

EU jednostranně zvýhodňuje také chudé země. Týká se to téměř všech rozvojových zemí světa. Tyto země se dělí do dvou skupin, podle druhu preferencí, které jim EU poskytuje. Běžný všeobecný systém preferencí je první z nich. Tento systém je připraven pro všechny rozvojové země, které to dle EU potřebují. Ta druhá skupina, tedy zvláštní všeobecný systém preferencí, zahrnuje ty země, které si EU vybrala a chce jim pomoci. Této skupině jsou poskytovány výhody ve větším rozsahu. Aby mohly tyto země využívat širších poskytovaných výhod, musí splňovat určité podmínky. Týká se to pracovních práv, ochrany životního prostředí a boje s nezákonnými drogami. Pokud se

v těchto bodech přibližují představám EU, pak jsou zařazeny do druhé skupiny. EU sem zařazuje také velmi chudé země, i když nesplňují tyto podmínky.

2.3.2. Antidumpingová opatření

„Dumpingem se nejčastěji rozumí prodej vyváženého zboží za hranicemi levněji, než v zemi výroby. Jindy se rozumí dumpingem prodej zboží za hranicemi se ztrátou, tedy pod výrobními náklady.“¹⁴ Antidumpingová cla mají za úkol zabránit takovýmto praktikám zahraničních výrobců. WTO dovoluje zemím nebo společenstvím jako EU, které uplatňují společnou obchodní politiku, uvalit cla právě na ty dovozy, které by měly být prodávány v dumpingových cenách. Podmínkou pro uvalení těchto cel je, že dumping „způsobuje či hrozí, že způsobí materiální újmu zavedenému odvětví“. USA a EU hojně využívají tato antidumpingová cla, aby ochránily své domácí trhy, ale samozřejmě jen těch dovozů, které splňují dané podmínky pro uvalení cla. V EU se o tato cla stará Evropská komise, která také zjišťuje, zda došlo k dumpingu na základě stížností, jež obdrží. Toto rozhodování, zda se skutečně jedná o dumping, je značně nelehké. Někdy bývají tato rozhodnutí hodnocena na základě vlastních pocitů Evropské komise. Ne vždy je totiž snadné, nebo dokonce možné s určitostí zjistit zda se jedná o dumping. Každopádně prověření oněch stížností je prvním krokem, který vede k uvalení antidumpingového cla, ale nikoli posledním. Dále je třeba zjistit, zda skutečně došlo na straně výrobců EU k nějaké újmě, kterou by mohl mít tento dumping na svědomí. Pokud se i tento druhý krok potvrdí, tehdy může Evropská komise uvalit na tyto dovozy antidumpingové clo. Toto clo je ale pouze dočasné. Může být uplatňováno po dobu šesti až devíti měsíců. Aby platilo řádné antidumpingové clo, které platí pět let, musí toto rozhodnutí v průběhu uvedených měsíců potvrdit Rada. Existuje ještě jiná možnost, jak se lze vyhnout uvalení těchto cel. Jde o tzv. „cenové závazky“. O nich může s exportující zemí vyjednávat Komise. Účelem je, aby si vývozci účtovali naopak vysoké ceny. Na oplátku Komise pozastaví nebo dokonce ukončí své antidumpingové šetření. Přestože je zavedení antidumpingového cla pro EU ekonomicky jistě výhodnější, politicky jsou příznivější tyto „cenové závazky“. Důvod je prostý, aby země nepodávala stížnosti na novou ochranu domácího trhu EU. Nicméně antidumpingová cla nejsou uvalována nijak horlivě, sice ochrání domácí výrobce, ale v podstatě poškodí spotřebitele. Většinou však Komise volí jinou cestu, než jakou jsou tato cla. Avšak je-li

---

¹⁴ *ITBIZ* [online]. 2014 [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.itbiz.cz/slovník/ekonomie/dumping>

Komise přesvědčena, že zavedení onoho cla je v zájmu celé EU, a to jak v zájmu výrobců, tak i spotřebitelů, nebo EU jako celku, tehdy sáhne k tomuto řešení.

2.3.3. Zahraničněobchodní politika EU

Velká část pravomocí vztahujících se k zahraničnímu obchodu a obchodní politice s ním spojené byla převedena na samotnou EU, čímž získala nadnárodní pravomoc. Mezinárodní obchodní dohody leží tedy čistě v rukou EU a jejích institucí a žádná z členských zemí EU nemá právo tyto dohody uzavírat, ani vydávat jakékoliv zákony spojené se zahraničním obchodem. Kdyby každá ze zemí řídila vlastní zahraniční obchod separovaně, neměla by ani zdaleka na mezinárodní scéně takový vliv jako EU jako celek. Dalo by se říci, že nechat zahraničněobchodní politiku v rukou jednotlivých států by každý z těchto států poškodilo. Postupem času se celní sazby stávaly méně důležitými a jejich význam v zahraničněobchodní politice klesal, také díky tomu, že EU celní sazby postupně snižovala, až se u některých druhů zboží staly naprosto bezpředmětnými. Právě tyto skutečnosti vedly k tomu, že Lisabonská smlouva z roku 2009 rozšířila škálu pravomocí EU o obchod se službami, přímé zahraniční investice a některá práva duševního vlastnictví.

Přímé zahraniční investice jsou investice do jiné země za účelem získání podílu na kmenových akciích a rozhodovacích pravomocích ve výši alespoň 10% (či takového podílu, který dává zahraničnímu investorovi rozhodující pravomoci). Podmínkou je trvalý zájem investora na společnosti a jeho podíl na řízení.¹⁵ Přímé zahraniční investice mívají kladný dopad na hostitelskou ekonomiku, ale v některých případech mohou mít nulový efekt, ba dokonce i ekonomické dopady nežádoucí. Z kladných vlivů můžeme jmenovat vytvoření nových pracovních míst, a to nejen ve firmě investorů, ale i ve firmách, které dodávají zahraničním investorům potřebné materiály, což má samozřejmě za následek zvýšení zaměstnanosti, a tedy i pozitivní vliv na celý region. Dále jsou to příjmy vlády z privatizace, která je pro některé přímé zahraniční investice nezbytná. Jako pozitivní dopad můžeme uvést i restrukturalizaci v hostitelské zemi. Zvýšení vývozní výkonnosti a především nedluhové financování deficitu běžného účtu jsou pro hostitelskou zemi velmi cenné důsledky přímých zahraničních investic. Přispívají totiž ke zlepšení vnější rovnováhy, a také ke stabilitě měny. Ovšem při

---

¹⁵ SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v české republice: teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-52-1.

vytlačení již existujících investic přináší nové přímé zahraniční investice takřka nulový efekt. Pokud nové PZI nenavazují dodavatelsko-odběratelské vztahy s domácími firmami, domácí ekonomice tím také velkou měrou neprospívají. Následná repatriace zisků také poškozuje hostitelskou zemi. Pro nové PZI je třeba vytvořit vhodné podmínky jako například úlevy z daní a v některých případech i dotace ze státního rozpočtu. Nežádoucí vliv mají odlivy PZI z hostitelské země po skončení zvýhodňujících opatření. Toto jsou jen některé pozitivní a negativní vlivy, které s sebou PZI přináší.

Poslední zmiňované duševní vlastnictví má nemalý vliv na konkurenční boj napříč celým světem, protože například šampaňské víno je díky těmto právům chráněno proti svému padělatelství. Standardy EU, které se týkají právě duševního vlastnictví, respektují i země mimo EU, což jen dokládá jejich důležitost v její obchodní politice. Se všemi těmito aspekty v ruce má EU ještě větší vliv, než by měl jakýkoliv jednotlivý stát Evropy.

3. Zhodnocení přínosů a nákladů obchodní politiky EU

Můžeme bezpochyby říci, že společná obchodní politika je jednotlivým členským zemím spíše ku prospěchu. EU jako celek má mnohem větší vliv v zahraničním obchodu i politice, než jednotlivé státy samostatně. Obchodní politika EU ochraňuje domácí, tedy evropský, trh velmi obstojně. Vyjednává také oboustranně prospěšné bilaterální dohody po celém světě, které podporují mezinárodní obchod celé EU. Na druhou stranu je pravda, že zavedení společné obchodní politiky znamenalo velkou hrozbu pro některé členské země, a především jejich tuzemské výrobce. Nárazový příchod velké konkurence prověřil konkurenceschopnost většiny výrobců v nově připojených zemích. Nákladné může být také plnění jednotlivých nařízení a ustanovení EU.

3.1. Ekonomika a obchodní politika ČR před vstupem do EU

Ekonomika i obchodní politika ČR se postupem času vyvíjela a obměňovala. ČR, ať už jako samostatnou zemi, nebo jako součást ČSR zasáhlo několik radikálních i postupných obměn, které se týkaly ekonomiky a obchodní politiky, jež byla uplatňována v rámci této země, nebo v dřívějším spojení dvou zemí.

Ekonomická transformace z centrálně plánované na tržní ekonomiku a vstup do EU jsou dvě nejpodstatnější změny s největším vlivem na ekonomiku a obchodní politiku ČR.

3.1.1. Ekonomická transformace ČR

Rok 1989 odstartoval radikální změnu ekonomiky ČR, tehdy ještě ČSR. Transformace z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku byl nelehký úkol. Z původního státního vlastnictví se muselo přejít na soukromé. Teprve kapitalismus přiblížil ČR západním zemím a odstartoval obchodní činnost s nimi. Nejdříve však musely v ekonomice nastat změny nezbytné pro tuto transformaci, liberalizace cen, zahraničního obchodu a investic, odstranění vládních subvencí, zásadní strukturální změny, vytvoření kapitálových a finančních trhů a samozřejmě všude přítomná privatizace. To vše bylo třeba vykonat pro úspěšnost této operace. Změnám se nevyhnul ani soudní a bankovní systém. Dohromady jsou to naprosto nezbytné kroky k vytvoření fungující tržní ekonomiky.

Tabulka č. 1: HDP ČR - index fyzického objemu (předchozí rok =100)

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
-	90	98	101,2	102,9	106,2	104,5	99,1	99,8

1999	2000	2001	2002	2003
101,7	104,2	103,1	102,1	103,8

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Tabulka č. 1. ukazuje meziroční vývoj HDP v ČR od roku 1991 až po rok 2003. Do roku 1993 HDP značně klesal, což byl následek nedávného přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní. Ekonomika nebyla ještě zcela stabilizovaná a obchod se zeměmi západní Evropy a se zeměmi zaoceánskými se uskutečňoval z naprosté většiny pouze na papíře a v rámci uzavírání dohod. Svůj podíl na tom mohly mít i rozepře uvnitř státu tehdy ještě ČSR, kde část občanů, především slovenské národnosti, bojovala za odtržení právě slovenské části země a o její osamostatnění. Mírné zlepšení, a tedy slabý růst HDP můžeme zaznamenat v roce 1993. Tehdy už ČR figurovala jako samostatný stát. V dalších letech tento trend pokračoval a postupně se tempo růstu zvyšovalo. V letech 1997 a 1998 nastal drobný propad růstu HDP, následně ale začal HDP opět růst s proměnlivým tempem až do doby těsně před zakončením ekonomické transformace v roce 2004 vstupem ČR do EU.

Tabulka č. 2: Meziroční růst HDP ve vybraných zemích

Rok / Země	CZ	SK	BG	PL	HU	RO
1993	0,1	-3,7	-1,5	3,8	-0,6	1,5
1994	2,2	11	1,8	5,8	2,9	3,9
1995	5,9	6,7	2,9	7	1,5	7,1
1996	4,8	6,2	-10,1	6	1,3	3,9
1997	-1	6,2	-7	6,8	4,6	-6,1
1998	-1	4,2	3,9	4,8	4,9	-4,8
1999	0,5	1,5	2,3	4,1	4,2	-1,2
2000	3,3	2	5,4	4	5,2	2,1
2001	3,1	3,8	4,1	1	3,8	5,7
2002	2	4,6	4,7	1,4	4,5	5,1
2003	3,8	4,8	5,5	3,9	3,9	5,2

Zdroj: Eurostat – vlastní zpracování

Česká republika mezi roky 1993 a 2003 nevykazovala oproti ostatním státům uvedeným v tabulce č 2 žádný extrémní růst HDP. Jednalo se spíše o postupný nárůst. Důležité je, že se v tomto období nedostala do vysokých záporných hodnot, jak to můžeme pozorovat například u Bulharska v letech 1996 a 1997 nebo u Rumunska (1997, 1998). Polsko, Maďarsko i Slovensko vykazují v těchto letech rychlejší růst než ČR, přesto můžeme konstatovat, že ČR zvládla toto transformační období z pohledu růstu HDP obstojně.

3.1.2. Obchodní politika ČR před vstupem do EU

ČR před vstupem do EU a uplatňováním společné obchodní politiky měla své zavedené dohody a ujednání o mezinárodním obchodu, ať už šlo o GATT/WTO, o GSP nebo vlastní bilaterální a autonomní dohody. ČR se velmi aktivně zapojovala do oblastí mezinárodního obchodu, sama uzavírala velké množství smluv a dohod s jinými zeměmi o zvýhodňování obchodovaného zboží.

3.1.2.1. ČR a dohody s GATT a GSP

Již Československo se zapojovalo do tvorby mezinárodní obchodní organizace, která by měla za úkol sjednávání všeobecných dohod o clech a obchodu. Jelikož šlo tehdy o socialistickou zemi, bylo to velmi nestandardní. Bohužel ekonomické změny v Československu iniciativě v GATT, dnes už WTO, příliš nepomáhaly. Postupně mu byly odebrány všechny výhody, a nakonec ze strany USA uvalena maximální cla. Doložka nejvyšších výhod mezi USA a Československem začala opět platit až v roce 1990. Přes politickou nepřízeň se Československo těšilo nadstandardnímu zacházení. Bylo jím především zvýšení konkurenceschopnosti pro vyvážené zboží.

GSP měl za úkol pomáhat jednotlivým rozvojovým zemím. Přispíval ke zvýšení konkurenceschopnosti vyváženého zboží z rozvojových zemí. Od roku 1991 se tento systém týká i České republiky. Vyspělé tržní ekonomiky, tedy státy západní Evropy i vyspělé mimoevropské státy pomáhaly pomocí dohod, které odlišovaly přístup k těmto zemím v oblasti zahraničního obchodu. Napomáhaly tak i státům střední a východní Evropy, ve kterých probíhala ekonomická transformace z centrálně plánovaných ekonomik. Prozatímní a později asociační dohody ukončily uplatňování GSP ze strany EU k jednotlivým zemím procházejícím touto transformací.

3.1.2.2. Netarifní a smluvní nástroje zahraničně obchodní politiky ČR

Netarifní nástroje, které v dnešní době stále více nabývají na významu, jsou klíčem zahraničně obchodní politiky většiny zemí. Technické, zdravotní a ekologické normy i množstevní omezení pohybu zboží přes hranice států mohou být použity jako netarifní nástroje. ČR nebyla ve využívání netarifních nástrojů příliš kreativní. Šlo o uplatňování exportních a importních licencí, které měla právo udělovat Licenční správa. Ta měla udělování těchto licencí projednávat s odpovídajícími resorty. Udělování těchto licencí jen poukazuje na velmi malý zájem o řízení české zahraničně obchodní politiky. Dá se říci, že reálně se jednalo o dohled nad pohybem státem vybraného zboží přes hranice. Jednalo se o zboží jako zbraně, drahé kovy, umělecká díla a nebezpečné látky. Netarifní nástroje definované GATT/WTO se ČR vyhýbaly velkým obloukem. Za největší pokrok se dalo považovat udělování množstevních licencí na oboustranný pohyb zboží, jako například u textilu. Byly uzavřeny se zeměmi EU, USA a Kanadou. Ovšem výsledek srovnání očekávaných a reálných výsledků pro ekonomiku ČR byl velmi asymetrický.

Antidumping je pro ČR samostatná kapitola. S jeho využíváním má mnohem větší zkušenosti, ale bohužel i ze strany exportéra, na něhož byla antidumpingová opatření uvalena. Za dob centrálně plánované ekonomiky, ale i v době ekonomické transformace se často ceny výrobků prodávaných na domácím trhu a těch vyvážených naprosto lišily. Ne-zřídka se došlo během antidumpingového šetření k rozhodnutí, že na českého vývozce budou tato opatření uvalena. Naopak antidumpingová opatření na zboží dovážené do ČR přišla možná až příliš pozdě. Teprve rok 1997 přinesl schválení zákona na ochranu před těmito nekalými praktikami. Takto pozdní příchod zákona zapříčinil vyřazení několika domácích výrobců ze hry kvůli nepostihování dumpingových dovozů. Aby mohly být dovozy takovými opatřeními postihnuty, je zapotřebí nemalých znalostí, ale také finančních prostředků. Je totiž třeba prokázat všechny tři předpoklady dumpingu.

V oblasti smluvních nástrojů se ČR angažovala mnohem aktivněji. Téměř okamžitě po zahájení transformačního procesu začala vyjednávat bilaterální dohody se zeměmi a společenstvími Asie a Afriky, které měly za následek výrazné snížení celních sazeb. Jak již je výše uvedeno, v roce 1990 byla obnovena doložka nejvyšších výhod mezi USA a ČR. Díky značným aktivitám se rušily i množstevní kvóty a limity nebo se

v některých případech alespoň navyšovaly. Jednalo se tehdy především o obchod s textiliemi. Bohužel v mnoha případech, jak již bylo také řečeno, praktiky českých vývozců zapříčinily uvalení antidumpingových opatření na české zboží. Na druhou stranu se začalo se zeměmi bývalého SSSR obchodovat za stejných podmínek, jako s vyspělými tržními ekonomikami, což mělo za následek nemalý pokles odbytu českého zboží do těchto zemí, ale také snížení přílivu zboží z těchto zemí. Náhlé a značné zredukování obchodu s těmito zeměmi, mezi které patřila i Čína, značně poškozovalo domácí výrobce i domácí ekonomiku.

3.1.2.3. Obchod mezi ČR a SR

I přes politické odtržení těchto dvou zemí bylo vyvinuto značné úsilí o zachování obchodní propojenosti. Řada smluv uzavřených ještě před samotným odtržením to měla zajišťovat, šlo např., o volný pohyb zboží a služeb spolu s pokračující integrací těchto dvou zemí. Dále snaha o uplatňování společné celní a obchodní politiky vůči třetím zemím a mnohé další upřesňující dohody. Kromě logického zachování obchodních vztahů mezi zeměmi bez jakýchkoliv nástrojů zahraničně obchodní politiky šlo také o zachování multilaterálních smluv uzavřených ještě za existence Československa. Pro oba státy neméně důležité a hodnotné byly vztahy vůči EU a GATT a jejich zachování. Clearingová platební dohoda mezi ČR a SR byla v roce 1995 ze strany ČR vypovězena. Příčinou se stala směnitelnost české koruny v zahraničí.

3.1.2.4. Obchodní vztahy mezi ČR a EU

Prioritní dohody pro ČSR a později pro ČR byly ty, které byly orientované na Evropské společenství a Evropské sdružení volného obchodu. Maďarsko, Polsko a Československo v roce 1991 podepsaly asociační dohody s Evropským společenstvím, tedy pouhé dva roky po začátku ekonomické transformace v Československu. Asociační dohody zajišťovaly postupnou liberalizaci obchodu mezi oběma stranami, ta ale neprobíhala z obou stran stejným tempem a stejnou měrou. Zatímco úplné uvolnění obchodu ze strany Evropského společenství bylo v dohodě stanoveno na maximálně šest let od uvedení dohody v platnost, na straně Československa se jednalo o deset let. V den zahájení platnosti těchto dohod byly ze strany Společenství uvolněny téměř tři čtvrtiny dovozů, naopak ze strany ČR se jednalo pouze zhruba o jednu čtvrtinu dovozů ze ES. Existovaly také speciální předem definované položky, které bylo ať už pro jednu, či pro druhou stranu citlivou stránkou zahraničního obchodu. Citlivé položky ve směru z ČR

do Evropského společenství, jako hutnické, textilní a částečně i chemické zboží a produkty, měly zvlášť stanovená pravidla pro obchodování s nimi mezi oběma stranami. Úplně jinému zacházení se dostalo i zemědělství. To bylo ošetřeno v dohodách tak, že z obou stran mohly být uplatňovány výhody stejné úrovně, protože pro ES a dnes EU bylo zemědělství z pohledu protekcionismu vždy na prvním místě.

Jen pár měsíců po uzavření asociačních dohod se posunuly i vztahy Československa k Evropskému sdružení volného obchodu. V únoru 1992 byla podepsána dohoda o volném obchodu, která měla odstranit veškeré obchodní překážky. Už jen podepsáním těchto dohod se měly zliberalizovat více jak tři čtvrtiny obchodu. Jedinou výjimkou se stalo opět zemědělství. Obchod se zemědělskými produkty musel být i nadále řešen za pomoci bilaterálních smluv.

Obě dohody byly po rozdělení Československa v roce 1993 převedeny na vzniklé země, a tím tedy zachovány.

Hodnota vývozu ČR vykazovala slabý pokles po změně režimu a po začátku ekonomické transformace. Je to období navazování nových dohod se západním světem, takže takovýto mírný pokles určitě není překvapivý. Ovšem mnohem zřejmější je obrovský nárůst vývozu v roce 1993, kdy činil téměř 70 %. Zdálo by se, že tím hlavním faktorem, který má na svědomí takto velký nárůst, je osamostatnění České republiky, ale je třeba brát v potaz uzavření velmi důležitých dohod v přecházejících dvou letech. Koncem roku 1991 uzavření asociační dohody, tedy dohody o přistoupení k EU, a začátkem roku 1992 uzavření dohody o volném obchodu s Evropským sdružením volného obchodu. V dalších letech jsou už jen proměnlivě střídány silnější a slabší růsty až na výjimky, jakou představuje Světová ekonomická krize v letech 2008 a především 2009. Uzavření již zmiňovaných důležitých dohod mělo ale také za následek značný nárůst dovozu do ČR, blížil se až k 50 %. Ten opět rostl s proměnlivými údaji až do roku 2009, kdy následkem krize byl zaznamenán pokles.

3.1.3. Příprava ČR na vstup do EU a její ekonomická integrace

Ekonomická integrace začala už samotným podepsáním dohod o přistoupení do EU. Ihned po tomto aktu se začaly uplatňovat ujednané preferenční výhody v mezinárodním obchodu. Aby tomu tak mohlo být, musely být odstraněny bilaterální dohody a místo nich uvedeny v platnost tyto. Nicméně státy, které dohody o přistoupení podepsaly, byly na zcela jiné ekonomické úrovni, než státy EU. Proto EU uplatňovala preferenční

výhody ve větší míře než druhá strana dohod. Také měla kratší dobu na úplné odstranění všech protekcionistických překážek. S rokem 1997 zmizely veškeré tarifní nástroje zahraničně obchodní politiky ze strany EU. Výjimkou zůstalo pouze zemědělství. Zemědělství bylo a je pro EU nejvíce chráněnou položkou zahraničního obchodu, a proto není ničím překvapivým, že i po roce 2001 přetrvávala některá omezení v obchodování s ním. Kromě zemědělství se tato omezení týkala také služeb.

Dohody udělaly z EU pro ČR prioritní destinaci pro zahraniční obchod. To se týkalo jak vývozu, tak dovozu. Díky tomu raketově vzrostl vývoz ČR během deseti let po sametové revoluci. Zhruba dvě třetiny dovozu do ČR pocházelo z EU. Tím se zahraniční obchod stal stěžejní oblastí pro růst ekonomiky státu. Z počátku ale situace nebyla zdaleka optimální, alespoň z pohledu ČR. Zprvu na dohodách profitující EU si však postupem času vyměnila s ČR svou roli. V období vstupu do EU se změnila platební bilance ČR ze záporné na kladnou. Republika se tedy díky těmto podmínkám, kterým musela čelit, připravila nejen na jednotný trh, který ji po vstupu čekal, ale také s postupem času značně profitovala ze spolupráce s vyspělými zeměmi EU.

Přímé zahraniční investice sehrály také nemalou roli pro formování tržní ekonomiky ČR a vlastně všech zemí střední a východní Evropy, které se měly k EU připojit. I když z počátku byl nástup poněkud opatrný, v průběhu devadesátých let se situace změnila. Vysoce kvalifikovaná pracovní síla, velikost trhu, geografická poloha ČR, dostatečně rozvinutá infrastruktura, průmyslová tradice v ČR a oproti západním evropským zemím nevelké výrobní náklady, všechny tyto výhody byly významnými faktory, které kladně ovlivňovaly příliv přímých zahraničních investic. Tyto investice ČR velmi pomohly, a to nejen tvorbou nových pracovních míst, přínosem byly také nové výrobní kapacity a modernizace služeb. Těsně před vstupem ČR do EU pocházelo přes 80 % těchto investic ze zemí EU.

Samozřejmě se přistupující země nevyhnuly ani legislativní integraci. Většina nařízení a předpisů, které bylo třeba zanást do národních legislativ, se týkala právě jednotného trhu. Implementace norem a předpisů se ČR nedařila tak dobře, jako ekonomický růst a zlepšování jejího postavení v mezinárodním obchodě. V této části integrace byla z té dosud největší přistupující skupiny nejhorší. Musela své nedostatky dohánět ještě celý rok po vstupu do EU. Každopádně poté už bylo vše v naprostém pořádku a stejně jako u ostatních zemí i ČR vstup do EU napomohl ke značnému zlepšení právního prostředí.

3.2. Ekonomické a neekonomické dopady vstupu ČR do EU

Vstup ČR do EU s sebou přinesl hodně změn. Velká část z nich měla pozitivní ekonomický dopad. Ale vstup a samotné členství v EU není zadarmo. Bylo a je třeba stále vynakládat určité prostředky, pro splnění všech požadavků, které jsou kladeny na jednotlivé členské státy. Některé dopady měly větší rozsah a jiné menší. Ale ekonomickou stránkou věci to nekončí. Je tu mnoho neekonomických změn, se kterými se musela ČR vypořádat.

3.2.1. Ekonomické dopady vstupu ČR do EU

Ekonomické dopady se odvíjejí od vývoje investic směřovaných do dané země, od její zahraniční obchodní činnosti, zaměstnanosti, vývoje HDP, vývoje inflace a celkově cenové hladiny, a také mnoha jiných ukazatelů. Pozitivní či negativní vývoj takovýchto ukazatelů znamená, jak moc byla země na takto zásadní krok připravena. Je také velmi podstatné, jak se s vstupem do EU vyrovnaly podniky.

3.2.1.1. Zhodnocení přínosů vstupu ČR do EU

Prvním neopomenutelným přínosem vstupu ČR do EU je jistě dokončení procesu ekonomické transformace. Po aktu přistoupení se z ČR stala vyspělá tržní ekonomika.

Snad největší přínos vstupu ČR do EU byl v rámci zahraničně obchodní politiky. Ta se velmi slibně rozvíjela již po uzavření smluv ČR o přistoupení k EU. „Po květnu 2004 se zahraniční obchod zintenzivnil a jeho akcelerace se stala nejvýznamnějším hospodářským důsledkem přistoupení.“¹⁶ Samotný vstup do EU ještě vylepšil postavení ČR v rámci obchodu uvnitř EU. To ale nebyla jediná oblast. Tím, že se ČR stala součástí EU, vzrostl její vliv i na obchod se třetími zeměmi díky uplatňování společné obchodní politiky. Nedlouho po začátku ekonomické transformace ČR se jejím největším obchodním partnerem stala EU a to se nezměnilo ani po jejím přistoupení. Objem obchodu mezi nimi po vstupu ještě vzrostl, a tím vzrostl i význam EU v zahraničním obchodu ČR.

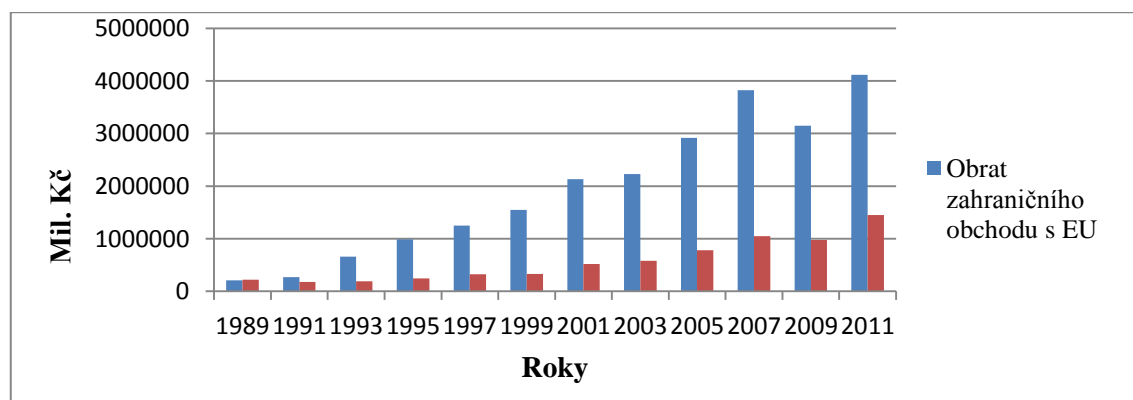
---

¹⁶ MAREK, Dan a Michael BAUN. *ČESKÁ REPUBLIKA A EVROPSKÁ UNIE*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

Na stranách vývozu a dovozu se vývoj odehrává v přibližné rovině. Postupem času obě veličiny narůstají až na výjimky pro specifická období. V roce 2009 se jednalo o mnohem výraznější propad dovozu, než na straně vývozu. Tato situace nám říká, že ČR se ze strany platební bilance vyrovnala s krizí velmi dobře, ale bohužel i tak krize mezinárodní obchod ČR ochromila oboustranným poklesem. Od roku 1989 do roku 2004 až na dvě světlé výjimky se ČR pohybovala na záporné straně bilance. Počáteční prohlubování obchodních vztahů především s EU mělo sice za následek nárůst vývozu, ale v mnohem větší míře také dovozu. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 1996, kdy přesáhla -152 000 miliónů korun. Následovalo dvouleté zlepšení, ale poté se hodnoty opět přehouply přes zápornou stotisícovou hranici. Obrovský průlom nastal v roce 2005. Tímto rokem začal stabilní nárůst bilance v kladných číslech. Můžeme tedy říci, že na to jistě měl velký a bezpochyby pozitivní vliv i vstup do EU.

Obrázek č. 3: Vývoj zahraničního obchodu ČR se státy EU a mimo EU

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Na grafu č. 3 vidíme výši obrátů zahraničního obchodu ČR se státy EU a s ostatními státy mimo EU. Jediný rok, kdy obraty zahraničního obchodu se zeměmi mimo EU převyšovaly, je rok 1989. Od roku 1991 je jasně zřetelný, ať už větší nebo menší měrou, postupný nárůst obrátů zahraničního obchodu s EU, který byl v naprostém nepoměru s nárůstem u zemí mimo EU. Tyto dvě veličiny se samy sobě vzdalovaly kromě roku 2009, kdy světová krize způsobila pokles obrátů zahraničního obchodu. Větší pokles nastal u vývozu a dovozu spojených s EU, které ovšem opět raketově vystřelily v roce 2011 a tím dohnaly i ztrátu zaviněnou krizí.

Vstup do EU nezastal ani příliv přímých zahraničních investic do ČR. Tento příliv si i po vstupu udržoval stabilní tempo růstu. I tyto investice mají za následek změnu kvality a technické vyspělosti exportovaných produktů, což je bezpochyby dalším přínosem přistoupení. Přímé zahraniční investice ale neměly vliv jen na kvalitu produkce v ČR. Pozitivně ovlivňovaly zaměstnanost, růst průmyslové výroby a celkový ekonomický růst země. Nové podniky zrozené z těchto investic napomáhaly i domácím, již existujícím firmám, protože s mnoha z nich úzce spolupracovaly a obchodovaly.

Díky celkovému ekonomickému růstu, ale i jednotlivým ukazatelům ČR stále konvergovala k průměrné ekonomické úrovni dosavadních členských zemí EU. I po roce 2004 byl růst HDP v ČR větší, než byl průměr EU. Do této příznivé situace bohužel zasáhla v roce 2008 světová krize, která měla za následek značné zpomalení růstu HDP ČR.

„Co se týče rozdílů v životní úrovni, základním závěrem je skutečnost, že komparace by se neměla omezovat pouze na makroekonomické agregáty typu HDP/obyvatel, ale že je nutno vzít v úvahu i rozdíly ve struktuře spotřeby, které jsou diktovány nejen ekonomickou vyspělostí, ale i rozdíly v tradicích a preferencích, Můžeme očekávat postupnou konvergenci struktury spotřeby – ale jak je patrné z přetrvávajících rozdílů mezi stávajícími členy EU, není důvod, proč by konvergence v této rovině měla probíhat rychle. Navíc spíše než k teoretickému průměru EU 15 se zřejmě ČR bude přibližovat zemím s podobnými tradicemi a kulturním zázemím (Rakousko).“¹⁷ „Ze statistik vyplývá, že největší rozdíly ve struktuře spotřeby jsou v poměru výdajů na potraviny, bydlení a vzdělávání vzhledem k celkovým výdajům.“¹⁸

Prvotní předpoklady o růstu nezaměstnanosti v ČR po vstupu do EU byly naprosto nesprávné. Jediný nárůst byl zaznamenán kolem roku 2009, ten byl ovšem způsoben světovou krizí. Nezaměstnanost začala po přistoupení dokonce klesat. Jedním z důvodů mohlo být i otevření nových pracovních trhů v zahraničí, i když to bylo pouze ve třech zemích EU. Další země se přidaly již v roce 2009, ještě před vypršením sedmiletého přechodného období. Německo s Rakouskem se držely zpátky a otevřely své trhy jen

---

¹⁷CAHLÍK, Tomáš a Jana MARKOVÁ. *Ekonomika České republiky v novém prostoru Evropské unie*. Praha: G plus G, s.r.o., 2004. ISBN 80-86103-75-7. s. 135

¹⁸ CAHLÍK, Tomáš a Jana MARKOVÁ. *Ekonomika České republiky v novém prostoru Evropské unie*. Praha: G plus G, s.r.o., 2004. ISBN 80-86103-75-7. s. 149

vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům. Naopak počet imigrantů za prací do ČR vzrostl za čtyři roky od vstupu do EU dokonce o 250 %.

Velkým tématem, které se týkalo vstupu ČR do EU, byl samozřejmě růst cen. Obavy byly sice opodstatněné, ale ne oprávněné. Hladina cen se po vstupu do EU nijak markantně nezměnila, výjimkou byly roky 2008 a 2009, kdy v prvním případě došlo k nárůstu světových cen a v tom druhém ke světové krizi, která srazila inflaci v ČR pod 1%.

„Možnost čerpat fondy z rozpočtu Evropské unie je jedním z nejatraktivnějších přínosů zejména pro relativně méně bohaté země. Zvláště tyto země benefitují z kohezní politiky Evropské unie, která napomáhá méně rozvinutým členům snižovat jejich ekonomické rozdíly vůči bohatším členským zemím.“¹⁹ ČR čerpala společně s dalšími nově přichozími zeměmi nemalé částky, tedy alespoň zpočátku. Do budoucna zažádala o spoustu dotací, které se chystala využít. Bohužel kvůli velmi špatné administrativě, která byla nedůsledná a měla ve své práci zpoždění, se větší část peněžních prostředků, o něž bylo zažádáno, do ČR nedostala. ČR do těchto fondů, stejně jako každá členská země, musí také přispívat. Přesto, že euroskeptici mají odlišný názor, je republika při porovnání příjmů a výdajů z a do statutárních fondů EU čistým příjemcem.

3.2.1.2. Zhodnocení nákladů vstupu ČR do EU

Se vstupem do EU byly spojeny určité nemalé náklady, což ovšem nebyla jejich konečná výše. Náklady související se vstupem do EU budou ČR provázet po celou dobu jejího členství.

Začlenění ČR do společné obchodní politiky nebyl žádný velký problém, protože zahraniční obchod ČR byl tou dobou již téměř ze tří čtvrtin orientován na EU. Také v dohodách o přistoupení byla ošetřena postupná integrace ČR do EU v rámci vzájemného zahraničního obchodu. Takže jediným, ale velmi znatelným nákladem je odvod 75 % cel do rozpočtu EU. Před vstupem byly velké obavy z toho, že ČR nebude moci sama řídit svou zahraniční obchodní politiku, protože už tak měla zápornou platební bilanci. Tyto obavy se však postupem času ukázaly jako plané, platební bilance ČR se stala přebytkovou a tento přebytek postupně narůstá.

---

¹⁹ MAREK, Dan a Michael BAUN. *ČESKÁ REPUBLIKA A EVROPSKÁ UNIE*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3. s. 104

Přebírání sociální legislativy bylo oproti obchodní politice úplně odlišné. Zde nefungovala žádná postupná integrace, či jakékoliv jiné předběžné začleňování. „Jedná se o legislativu zahrnující požadavky na bezpečnost a zdraví na pracovišti, legislativu týkající se pracovních podmínek, pracovního práva a sociální ochrany.“²⁰ Pracovní právo mělo na svědomí ty největší náklady v této oblasti. Nastaly změny v minimální délce dovolené i v minimálním nepřetržitém týdenním odpočinku. V prvním případě se tato doba změnila na čtyři týdny, v druhém na 35 hodin. Úpravy se však týkaly i celkově pracovní doby a také migrace pracovníků do zahraničí. Na druhé straně byly i tyto náklady do jisté míry vyváženy přínosy v jiné oblasti, která ale ovlivňuje právě tuto, modernizace vybavení v podnicích, vývoj v organizaci práce a zvyšování bezpečnosti na pracovišti. Pokud tedy ČR a podniky v ČR vynaložily značné výdaje na začlenění do sociální legislativy EU, alespoň se jim část může vrátit zvýšenou produktivitou práce, která je následkem výše zmiňovaných změn.

Ekologická legislativa byla pro ČR ještě o stupeň nákladnější než ta sociální. Od počátku ekonomické transformace se sice ČR zaměřila na ochranu životního prostředí, ale oproti představám EU to bylo stále příliš málo. Nákladné investice postihly velkou měrou jak podniky, tak samotnou republiku. Náklady ve výši přibližně 277 mld. Kč opravdu nejsou zanedbatelné. Největší podíl na této částce měla ochrana vod.

Změny se dočkaly i sazby nepřímých daní. Ovlivněny byly výše cel vůči vybraným nečlenským zemím a nárůst spotřebních daní. Do souladu se musela uvést i výroba a prodej zboží. Úpravy a změny se týkaly i služeb. Nastalo zvýšení regulovaných cen tak, aby se přibližovaly cenám tržním. Samozřejmě došlo i na volný pohyb zboží a služeb, kterého se nejvíce obávaly podniky. Představovalo to pro ně obrovský nárůst konkurence, i když je na to postupná integrace od devadesátých let z velké části připravila. V monopolizovaných odvětvích byla zaváděna konkurence, což mohlo mít dva různé dopady, buď snížení cen, nebo nárůst kvality s nepřiměřeně nižším nárůstem cen.

„Při zapojení do režimu společné zemědělské politiky získalo zemědělství vyšší příjmy než ze státního rozpočtu ČR, státních fondů a předvstupní pomoci, což oslabilo tlak na

---

²⁰ KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6. s. 176

růst cen zemědělské produkce.²¹ Mléko, maso a drůbež byly tou nejnákladnější investicí v této oblasti. Je to druhá oblast, hned po zemědělství, na kterou EU uvaluje největší protekcionistická opatření. Obavy ze skokového zvýšení cen v této oblasti byly opět z velké části mylné. Ceny se samozřejmě zvýšily postupnou konvergencí cenové hladiny k cenovým hladinám ve vyspělých zemích EU, ale zvyšovaly se velmi pozvolna. Žádné skokové navýšení cen ihned po vstupu do EU se nekonalo. Samozřejmě na změnu cen neměla vliv jen EU, ale také světová tendence k růstu cen. Podobně jako v tomto odvětví se tomu dělo i v ostatních, takže jako náklad samotného vstupu do EU toto zvýšení rozhodně brát nelze.

Tabulka č. 3: Vývoj míry inflace v ČR

Rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
%	1,4	9,7	56,6	11,1	20,8	10	9,1	8,8

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2,5	2,8	6,3	1	1,5	1,9	3,3	1,4

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Jak můžeme v tabulce č. 5 vidět, vývoj míry inflace byl v ČR po vstupu do EU ovlivněn v pozitivním smyslu. Ani zdaleka se dnešní, nebo postupová míra inflace nedá srovnávat s tou, která v ČR byla v devadesátých letech. Je to dáno možná tím, že ČR všechny zásadní kroky k přeměně na tržní ekonomiku učinila již v oněch devadesátých letech, a proto ji vstup do EU alespoň z hlediska cenové hladiny nijak výrazně neovlivnil a to navzdory obavám, které před rokem 2004 panovaly.

ČR má ale i dnes náklady spojené se členstvím v EU. Byť je díky příjmům z kohezních fondů EU čistým příjemcem, neustálé vydávání někdy i méně potřebných směrnic a nařízení ze strany EU ČR značně zatěžuje. Pociťuje to nejen administrativa, ale také podniky. Samozřejmě každá administrativní práce přináší i své náklady a ne vždy to

²¹ KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6. s. 181

touto administrativní prací končí. Mnohdy je třeba i nemalých investic pro splnění požadavků EU. Často musí investovat i samy podniky.

3.2.1.3. Vstup ČR do EU z pohledu podniků

Z hlediska podniků se vstupem do EU změnila řada věcí. Lépe řečeno se spousta věcí začala měnit již podepsáním dohod o přistoupení. Vstup podnikům přinesl hodně kladů, ale i záporů.

Velkým přínosem pro podniky v ČR byl jistě vliv EU na globální ekonomiku. Po vstupu je čekaly mnohem lepší podmínky pro obchod za hranicemi EU. Výhodnější bilaterální smlouvy dávaly českým vývozcům velké šance na uplatnění na zahraničních trzích, prostě možnost těsnější spolupráce s globálním obchodem. Také otevření celého trhu EU naprosto bez omezení přinášelo výhody, růst poptávky, veřejné zakázky po celé EU, lepší dostupnost kapitálu. Samozřejmě přišly i nové výhody pro české vědce, které znamenaly výhody i pro české výrobce. Čeští vědci díky mezinárodní spolupráci v rámci EU vyvíjeli nové modernější technologie, které se pak uplatňovaly ve výrobě, zvyšovaly produkci a snižovaly náklady na výrobu. Vstup konkurence do odvětví bankovníctví a finančních služeb byl na jedné straně nevýhodou, ale na druhé velkým přínosem. Banky v ČR se konkurence bály, čekaly je náklady a vyrovnání se s nimi a samozřejmě i velké změny. Podniky z této situace na druhou stranu profitovaly, získaly lepší možnosti i přístupnost k finančním prostředkům. Přínosem bylo i rozvíjení informačních technologií. Elektronický obchod otevíral před podniky mnohé další možnosti.

S velkými přínosy a možnostmi přišly ale i adekvátně velké problémy. V první řadě velký nárůst konkurence. Sice již před vstupem byla ČR z velké části integrována do obchodu s EU, ale i přesto nebylo pro české podniky vše snadné. Konkurenceschopnost českých podniků vycházela z kvality produkovaných výrobků, naopak z pohledu produktivity podniky v ČR hodně zaostávaly za standardy EU. Navíc musely držet nízké ceny, jelikož ČR byla brána v rámci obchodu se zbožím za zemi východního bloku. Výrobky podniků z ČR byly podhodnocovány. Také co se týče technologií, bylo co dohánět, nutnost velela konvergovat velkou rychlostí k EU. Nebezpečím pro podniky byl i volný pohyb pracovních sil. Podniky se bály velké migrace pracovních sil z ČR na Západ za lepšími platovými podmínkami a lepší životní úrovní.

3.2.2. Neekonomické dopady vstupu ČR do EU

Vstup ČR do EU samozřejmě nezahrnuje jen ekonomickou stránku integrace, i když se o ní mluví nejvíce. Kromě rozšíření práv občanů o využívání práv čtyř svobod – volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, které vstoupením ČR do EU vešly v platnost, se rozšířila i práva samotné ČR. Nyní se mohla podílet na rozhodování celé EU, a také prostřednictvím EU řešit ekologické otázky, otázky bezpečnosti v Evropě i otázky kriminality peněžní povahy a mnoho dalších. S tím ruku v ruce přišly i neekonomické dopady vstupu ČR do EU, které mohou být jak přínosné, tak i naopak.

Ztráta suverenity ČR je právě jedním z neekonomických dopadů, byť jde pouze o ztrátu její části. Nedá se to však přisuzovat jen vstupu do EU. Úplná suverenita v dnešním globalizovaném světě téměř není možná. Blízkost států EU a potřeba obchodu s nimi už si vyžádala svou daň v podobě ztráty jisté části suverenity. Další část mizela postupným přibližováním k datu přistoupení.

„EU tedy působí

- v rámci společné obchodní politiky,
- společné politiky v oblasti zemědělství a rybolovu,
- dopravní politiky,
- hospodářské soutěže vnitřního trhu,
- sociální a regionální politiky, politiky na ochranu životního prostředí,
- posilování konkurenceschopnosti průmyslu Společenství,
- politiky na podporu výzkumu a technologického vývoje,
- rozvojové spolupráce,
- přidružení zámořských území,
- politiky na ochranu spotřebitele a
- energetické politiky.

Členské státy si ponechávají výkonnou moc.“²² ČR také ale získala, získala právo podílet se na fungování EU a tím na globální scéně získala mnohem větší význam. Význam ČR jakou součástí EU vzrostl i u WTO. Kromě toho zůstala ještě řada odvětví, kde jedná i nadále svrchovaně.

---

²² KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6. s. 191

Další oblastí, kterou považujeme za mimo ekonomickou, jsou dopady na právní řád. ČR přijímá multilaterální smlouvy, které má EU rozetě po celém světě, a tedy i s nimi spojené výhody. Kromě toho ale také přijímá různá nařízení a normy EU, jež má povinnost začlenit do své legislativy. Těchto nařízení a norem jsou tisíce. I ty ale mají své kladné i záporné stránky. Za velký přínos se dá považovat unijní právo, kterého se může dovolat každý občan EU. Toto právo je nadřazené jednotlivým národním právům. Dalším přínosem je jistě mnohem větší důraz na ochranu životního prostředí. „Postupný vývoj environmentální politiky Evropské unie měl významné dopady na Českou republiku a další země SVE při jejich snahách o vstup do Evropské unie.“²³ EU se zaměřila i na větší ochranu spotřebitelů. Možná to nemůžeme označit jako zjevný přínos, nicméně určité plus je, že se ČR podílela na tvorbě unijního práva. Jsou tu však určitá rizika právního řádu EU:

- „riziko neaplikace a neznalosti unijního práva;
- riziko přijímání norem, jež jsou v rozporu s unijním právem;
- riziko neschopnosti prosadit své zájmy;
- riziko zneužití pravomocí ze strany veřejné správy;
- riziko omezeného manévrování.“²⁴

Velké změny přišly i v oblasti bezpečnosti v Evropě. Ze strany EU sílily tlaky na rozsáhlejší a mnohem užší propojení bezpečnostních složek jednotlivých zemí. To vše mělo zlepšit bezpečnost v EU a dnes se dá říci, že se tak při nejmenším z části stalo. Zlepšit se měla i spolupráce mezi policií a soudy při prosazování práva.²⁵ Nově nastolený právní řád v členských zemích EU zabraňuje i válkám mezi jednotlivými státy při případné bojechtivosti, kterou mohou některé státy při řešení svých konfliktů projevovat.

---

²³ MAREK, Dan a Michael BAUN. *ČESKÁ REPUBLIKA A EVROPSKÁ UNIE*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

²⁴ KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6. s. 195

²⁵ KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6.

4. Charakteristika postavení textilního průmyslu v ČR

Textilní průmysl měl v ČR proměnlivé postavení. Před začátkem transformačního procesu byla jeho pozice velmi silná. Patřil k předním průmyslovým odvětvím a značnou měrou se podílel i na domácí ekonomice. Jenže po roce 1989 prošel textilní průmysl mnoha změnami a byl ovlivněn řadou faktorů. Průběžně se měnilo jeho postavení s přibývajícím zahraničním vlivem na českou ekonomiku.

4.1. Charakteristika textilního průmyslu

Výroba textilií se podle druhu zpracovávané suroviny dělí na výrobu bavlnářskou, hedvábnickou, lnářskou a vlnářskou. Výroba většiny textilních podniků má více technologických stupňů. Zahrnuje obory předení, tkaní, konečnou úpravu a výrobu ostatních textilií.²⁶ Textilní průmysl je součástí zpracovatelského průmyslu. Tato součást zpracovatelského průmyslu je velmi ohrožená konkurencí. Jde sice o konkurenci uvnitř integračního celku, jehož jsme součástí, ale především jde o ohrožení konkurencí ze třetích zemí. Jistě nikoho nepřekvapí, když jako největší nynější hrozbu označíme Čínu. V ČR se jedná o proexportně orientované odvětví, stejně jako v naprosté většině zemí, kde textilní výroba probíhá. Více než 70 % tržeb přináší přímý vývoz. V rámci klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) je výroba textilií zařazena do oddílu 13 s následujícími skupinami:

- 13.1 úprava a spřádání textilních vláken a příze;
- 13.2 tkaní textilií;
- 13.3 konečná úprava textilií;
- 13.9 výroba ostatních textilií.²⁷

Tyto jednotlivé skupiny mají na sebe přímou návaznost. Samozřejmě ne všechny procesy jsou zajišťovány vnitrostátní nabídkou. Jistá část je ošetřena dovozy a jiná zase zušlechťovacím stykem. Klasifikace CZ-NACE byla uvedena v platnost počátkem roku 2008. Jejím předchůdcem byla klasifikace OKEČ. Ta se v ČR používala už od roku

---

²⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument144063.html>.

²⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument144063.html>.

1994. Od té doby měla několik aktualizací. V této klasifikaci se textilní průmysl označoval jako OKEČ 17. Dnes už se používá členění pouze podle CZ-NACE.

4.2. Historie textilního průmyslu v ČR

Textilní průmysl patří v ČR k tradičním průmyslovým odvětvím. Dal by se dokonce považovat za rodinné stříbro. Přední výrobní oblast se rozpínala od severu Čech až na sever Moravy. Tato oblast byla sice prioritní, ale nikoliv jediná, kde textilní výroba probíhala. Můžeme jmenovat města od Aše, která se nachází na západě Čech těsně u německých hranic, přes Nejdek, Vysočinu, Písek, Liberec, Děčín až po Šumperk. Velmi důležití byli tehdy němečtí podnikatelé. Ti pomohli k rozvoji textilního průmyslu v ČR. Velkým milníkem byl rok 1781, kdy se upouštělo od výroby v domácnostech, jak tomu bylo doposud zvykem a přecházelo se na manufakturní výrobu. Jako další zlomový bod se počítá 19. a 20. století. Roku 1802 se do historie zapsalo město Brno. Tehdy tam byl sestrojen první spřádací stroj habsburské monarchie. Ten se povedlo postavit díky špionáži u Britů, kterým byly tajně ukradeny nákresy. Další prvenství se v Brně odehrálo o 12 let později, kdy zde byl uveden do výroby textilního průmyslu parní stroj. Po rozpadu Rakouska-Uherska se na území nově vzniklého československého státu nacházelo osmdesát procent textilních podniků bývalé monarchie.²⁸ Československo se svým textilním průmyslem získalo důležitou pozici v rámci zahraničního obchodu s textilem v Evropě. V průběhu 20. století se z textilního průmyslu v ČR rozšířilo několik inovativních novinek.

Po druhé světové válce, kdy v ČSR vládl socialismus, se český textilní průmysl orientoval na především na východní Evropu a vlastně celý Sovětský svaz. V těchto oblastech měl dlouhodobé odběratele. Vše se změnilo v roce 1989, kdy proběhla v Československu sametová revoluce. Následná privatizace textilnímu průmyslu v ČR také neprosperovala. Velkou změnou byla pokračující orientace na vyspělé státy především západní Evropy. Od tohoto roku se musí český textilní průmysl vyrovnávat s postupnou globalizací a liberalizací.

---

²⁸ JANOŠTÍKOVÁ, Běla. *PRŮMYSL: příběhy z historie*. Praha: Běla Janoščíková, 2011. ISBN 978-80-254-9248-2. s. 71

4.3. Postavení textilního průmyslu v ČR

V ČR se textilní průmysl velmi podceňuje. Sice disponuje kvalifikovanou pracovní silou, geografickou výhodou a mnoha dalšími přednostmi, ale stále to nestačí. Celkově je brán a chápán jako neperspektivní odvětví. Bohužel i čísla z posledních let tomu napovídají. V porovnání zpracovatelského průmyslu, jehož je textilní průmysl součástí, jako celku a textilního průmyslu jako takového, to pro textilní průmysl nevypadá příliš povzbudivě. Počty zaměstnanců v textilním průmyslu klesají mnohem rychleji. V roce 2012 tržby ve zpracovatelském průmyslu vzrostly, ale v textilním dokonce klesly. Je pravda, že textilní průmysl momentálně prochází velmi těžkým obdobím. Ještě se vyrovnává s následky hospodářské krize, která jím otřásla. Současně musí bojovat s konkurencí z Asie, která dobývá stále více Evropu díky svým nízkým cenám.

Postavení textilního průmyslu v ČR před rokem 1989 a dnes se snad ani nedá srovnávat. Tehdy šlo o důležité stabilní a tradiční odvětví, které bylo významné pro ČR, ale vůbec i svým postavením v Evropě. Dnes se jedná o odstrkovanou část zpracovatelského průmyslu spolu s oděvním a kožedělným průmyslem.

Textilní průmysl samozřejmě i nadále bojuje. Překlenul už mnoho těžkých období a rád by svou pozici v ČR, ale i na evropském trhu vylepšil. Dnes se nezaměřuje tolik na výrobu tradičních textilií, ve které má velkou konkurenci levného dovozu z Asie, ale především na textilie technické. Tento obor dnes drží textilní průmysl v ČR při životě. I proto se do budoucna chce český textilní průmysl zaměřit ještě více tímto směrem.

5. Analýza dopadů obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR

Na textilní průmysl v ČR měla EU vliv hned od počátku ekonomické transformace ČR. Síla obchodní politiky EU při ovlivňování textilního průmyslu postupem času spíše sílila. V různých obdobích znamenal její vliv různé dopady, které český textilní průmysl výrazně poznamenaly.

5.1. Vliv EU na textilní průmysl v ČR v období od sametové revoluce do vstupu do EU

Již od roku 1989 se vliv EU začal objevovat na scéně českého textilního průmyslu. Tehdy se přeorientoval na země západní Evropy a USA. Při transformaci na tržní ekonomiku se snažil obchodovat s již vyspělými ekonomikami, mezi nimiž hledal novou kupní sílu. Velkým nedostatkem textilní výroby byla zastaralost výrobního vybavení. V tom český textilní průmysl nemohl ani v nejmenším konkurovat produkci ze Západu. Bohužel díky přeměně centrálně plánované ekonomiky byli ztraceni dlouhodobí odběratelé z východní části Evropy. Ztráta dosavadních zákazníků a hledání nových spolu s nedostatečně modernizovanou výrobní základnou byly dva faktory, které započaly úpadek textilního průmyslu v ČR.

Velkou roli sehrála i tehdejší privatizace. Velká část podniků z textilního odvětví padla do rukou zahraničních vlastníků.

V období od roku 1989 do roku 2004, kdy ČR vstoupila do EU vliv EU a její obchodní politiky na ČR, a také tedy samozřejmě na textilní průmysl v ČR, neustále sílil. Počáteční orientace na vyspělé země západní Evropy ještě zesílila po podepsání asociačních dohod v roce 1991. Tehdy začal být vliv EU velmi znatelný. Postupná integrace, která probíhala od sepsání dohod, ovlivňovala textilní průmysl stále větší měrou. Sice to byla EU, která zcela odstranila na své straně překážky v obchodu mezi ní a ČR, přičemž ČR se k tomuto kroku uchýlila pouze z části, ale i tak tyto kroky textilním průmyslem otřásly. Ani přijetí na nových trzích EU nezabránilo textilnímu průmyslu v ČR následovat globální trend, který se projevoval minimálně ve vyspělých zemích. Snižování počtu zaměstnanců i produkce bylo bohužel nevyhnutelné.

Počáteční velký úbytek pracovníků v tomto odvětví byl předvídatelný, stejně jako v ostatních odvětvích. S centrálně plánovanou ekonomikou padla i umělá

přezaměstnanost. Velký úbytek pracovních sil byl tedy částečně způsoben skončováním s přezaměstnaností, ale částečně také ztrátou dlouhodobých odběratelů. Každopádně ale i poté následovalo další propouštění, které už můžeme považovat za trend způsobený vývojem textilní průmyslu. Například v roce 1998 se dalo za relativní úspěch považovat první pololetí, přičemž to druhé jsme mohli označit jako pravý opak. S běžnými problémy s profinancováním výroby a s velmi špatnou dostupností finančních zdrojů, které provázely první pololetí tohoto roku, nastal v tom druhém i třetí problém, který se stal klíčovým, projevila se velmi nízká úroveň zakázkového krytí, což mělo za následek snížení počtu pracovních sil. Porovnáme-li však průmysl textilní, oděvní a kožedělní, u textilního průmyslu došlo k nejnižšímu poklesu. Jednalo se asi o 2 %. U oděvního šlo o 3,6 % a nejhůře dopadl kožedělní, ve kterém byl pokles o 10,6 %. Celkem se jednalo zhruba o 6 000 pracovních míst. Důvodem tohoto úbytku pracovníků v tomto roce byla především asijská krize, posilování české měny, stále klesající kupní síla na domácím trhu a ruská krize, která vedla k takřka úplnému znemožnění obchodu s Ruskem.

Do EU bylo směřováno 82 % exportovaného zboží. To jen dokazuje, že význam EU pro vývoz českého textilního průmyslu i pro zahraniční obchod ČR rostl. Na druhou stranu již v roce 1998 se začala projevovat síla importovaného oděvního zboží z asijských zemí. Dovoz z Asie se zařadil hned na druhé místo s podílem 24 %.

Rok 1999 začal stejnou tendencí, jakou rok 1998 končil. Nicméně počáteční poklesy tržeb byly ve zbytku roku dohnány a celkově se dostaly na úroveň roku 1998. Co se týče EU, byla stále největším partnerem, co se týče dovozu i vývozu textilního průmyslu, ale v dovozu ji stále více doháněly asijské země. Bohužel trend ve snižování počtu pracovních sil dále pokračoval. Propouštění bylo ještě markantnější než v předchozím roce, a to v celkovém počtu asi 8 500 pracovníků.

Tabulka č. 4: Meziroční indexy průmyslové produkce

Průmyslové odvětví	Meziroční index			
	2000	2001	2002	2003
Výroba textilií	-	105,8	92,1	95,9
Výroba oděvů	-	103,5	82,6	84,3

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Jak můžeme v tabulce č. 6 vidět, v roce 2001 došlo k několikaprocentnímu nárůstu produkce u obou odvětví. Bohužel v následujících dvou letech se jen potvrdil již nastolený trend. Především u oděvního průmyslu jsou tyto poklesy velmi znepokojující. Zčásti je to jistě dáno tím, že postupnou integrací k EU také přijímáme podobné postoje ke třetím zemím. Týká se to tedy i těch asijských, jejichž levné dovážené zboží pomalu zaplavuje evropské trhy.

5.2. Dopady vstupu ČR do EU na textilní průmysl

Nejznatelnějším dopadem vstupu ČR do EU bylo jak pro textilní průmysl, tak i pro ostatní průmyslová odvětví odstranění veškerých protekcionistických opatření vůči všem členům EU. Přestože postupná integrace na tento proces měla domácí podniky v ČR připravovat již od podepsání asociační dohody, nebylo to pro textilní odvětví jednoduché. Textilní průmysl čekalo mnoho změn, které byly nutné, aby vůbec v konkurenci obstál. ČR se stala vyspělou tržní ekonomikou, ale oproti zbytku států - především západní Evropy - měla stále relativně levnou pracovní sílu. To znamená, že i výrobní náklady byly nižší, což dávalo textilnímu průmyslu drobnou cenovou výhodu. Je třeba si uvědomit, že hlavním konkurentem nebylo a není zboží pocházející z Evropy, nýbrž Evropu zaplavující levné zboží z Asie, kterého postupem času stále přibývalo.

Vstupem do EU musela ČR přijmout i její obchodní politiku vůči třetím zemím. Co se týče vývozu českého textilního průmyslu, ten nijak razantně neutrpěl. Můžeme spíše říci, že přímo vydělal díky volnému obchodu mezi státy EU. Ve vztahu ke třetím zemím ho čekaly sice drobné změny, ale nešlo o nic radikálního oproti stavu, který panoval do roku 2004. Zato ze strany dovozu zmizely dřívější bariéry mezi ČR a EU, které do té doby domácí výrobce chránily.

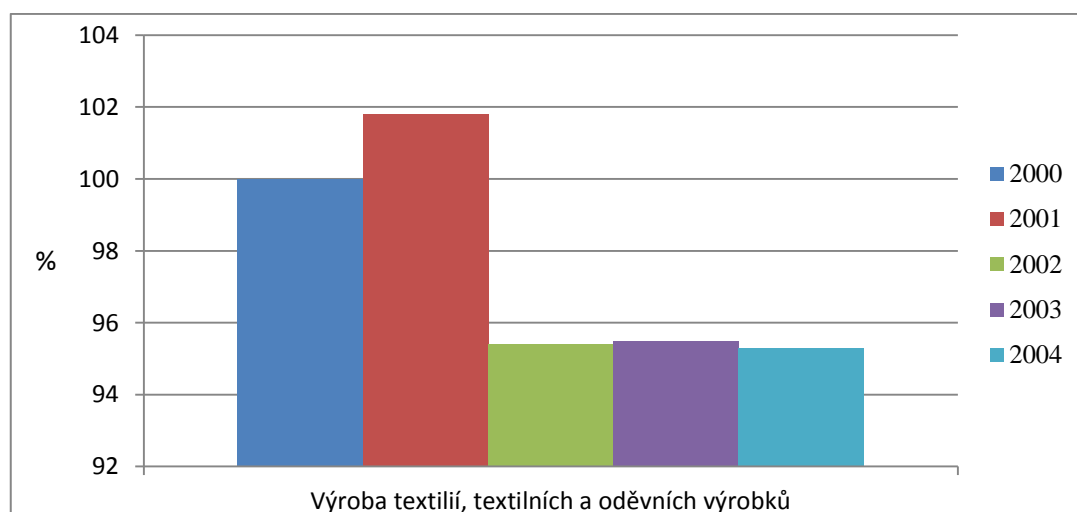
V roce 2004 se podílela výroba textilií a textilních výrobků na tržbách zpracovatelského průmyslu 2,1 %, na počtu pracovníků 3,8 % a na účetní přidané hodnotě 2,6 %.²⁹ Bohužel tyto údaje mají stále klesající trend. Dalo by se říci, že pokles začal již počátkem ekonomické transformace a stále pokračuje. Liberalizace zahraničního obchodu s textilním zbožím postavení českého textilního průmyslu stále zhoršuje. Mezi

---

²⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2004* [online]. 2005 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument2886.html>

lety 2000 a 2004 se výše tržeb příliš neměnila. Stagnací se v tomto období vyznačovala i přidaná hodnota. Počet pracovníků v tomto odvětví stále klesal, ale na druhou stranu produktivita práce v letech 2003 a 2004 rostla. Nejmarkantnější rozdíl nastal právě v roce 2004, a to jak v poklesu pracovníků v odvětví, tak i v růstu produktivity práce. Produktivita práce vzrostla od roku 2000 do roku 2004 téměř o 33 %. Počet pracovníků klesl v tom samém období o více než 25 %, z více než 68 tisíc téměř až na 50 tisíc.

Obrázek č. 4: Index průmyslové produkce, bazické indexy (2000 = 100)

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Obrázek č. 3 nám názorně ukazuje, jak se vyvíjela průmyslová produkce v letech 2001 až 2004 oproti roku 2000. Po prvotním nárůstu v roce 2001 přišel značný pokles v roce 2002. Na této hladině se produkce ustálila i v dalších dvou letech. Produkce v letech 2002 až 2004 se pohybovala stabilně kolem 95% produkce v roce 2000. Jednalo se tedy o jednorázový pokles, který se poté stabilizoval. Můžeme tedy říci, že vstup do EU v roce 2004 nijak zvlášť neovlivnil výši produkce textilního průmyslu v ČR.

Tabulka č. 5: Tržby z průmyslové činnosti ve vybraných odvětvích, meziroční indexy (běžné ceny)

Oblast	Rok				
	2000	2001	2002	2003	2004
Výroba textilií	-	107,3	88,7	95,6	105,0
Výroba oděvů	-	105,6	81,0	84,8	83,8

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Rok 2001 můžeme hodnotit i podle tabulky č. 7 velmi kladně. Tržby vzrostly v obou typech výroby. Nicméně následně přišel opět pokles. Samozřejmě je produkce znázorněná v obrázku č. 3 úzce spjatá s vývojem tržeb, který vidíme v tabulce č. 7. Proto se dalo předpokládat, že při poklesu produkce v letech 2002 a 2003 poklesnou i tržby v těchto letech. Výjimkou je rok 2004. Ve výrobě textilií vidíme nárůst tržeb i přes pokles produkce oproti předcházejícímu roku. Jistou roli v tom mohl hrát i vstup do EU, každopádně nikoli přehnaně významnou. Bohužel ve výrobě oděvů pokračovala i v roce 2004 klesající tendence a to v postupně narůstající míře. V celkovém výsledku pokles ve výrobě oděvů převáží drobný nárůst ve výrobě textilií. Každopádně při porovnání obou oblastí je zřejmé, že výroba textilií si vede lépe. Sice v dlouhodobějším porovnání klesají i její ukazatele zaměstnanosti, produkce a tržeb, ale zdaleka ne s takovou intenzitou, jako je tomu u výroby oděvů.

Co by se dalo připisovat na vrub vstupu do EU, jsou změny hodnot zahraničního obchodu. V roce 2004 vzrostl vývoz textilu o 9,4 % oproti předcházejícímu roku. Dovoz vzrostl dokonce o 12,1 %. Téměř totožný meziroční nárůst vývozu byl i v roce 2001, takže se o nic mimořádného nejednalo. Důvodem nejspíše bylo, že EU svá protekcionistická opatření vůči ČR odstranila již několik let před samotným vstupem ČR do EU. Naopak nezvyklý 12,1 % nárůst dovozu je nejspíše ovlivněn úplnou liberalizací obchodu ze strany ČR po vstupu do EU.

I v roce 2004 zůstává EU prioritním partnerem pro vývoz českého textilního průmyslu. Mimo státy EU putovalo v tomto roce jen něco kolem 16 % vývozu textilu, dovoz do ČR tohoto charakteru ze zemí mimo EU činil jen 19 %.

Samozřejmě byly se vstupem do EU spojené i určité náklady ze strany českých textilních podniků. Při vstupu musela vejít v platnost různá nařízení a různé směrnice EU, které se musí striktně dodržovat. Aby tomu mohlo tak být, podniky se často nevyhnuly nákladným reorganizacím. Přesto textilní průmysl nepatřil k průmyslovým odvětvím v ČR, které byly tímto plněním směrnic a nařízení postiženy nejvíce.

Velkou problematikou podniků byly investice. Jejich úroveň byla velmi nízká a mnohdy byly použity pro samoučelné projekty. Přínosné jsou v tomto směru pouze PZI, které byly a stále jsou v tomto odvětví na nedostatečné úrovni. K 31. 12. 2004 bylo podpořeno zákonem č. 72/2000 Sb., v platném znění, celkem deset projektů společností

textilního průmyslu, jejichž cílem bylo podporovat zavádění, rozšiřování či modernizaci výroby.³⁰

Co vedlo k tak velkému úpadku textilního průmyslu v ČR? Dovoz levného zboží z Asie je podle mého názoru jen jedním faktorem, který se na tom podílí. Podniky mohly být mnohem lépe připraveny na příliv nové konkurence. Mohly mnohem více a lépe investovat především do modernizace zařízení a výroby celkově. Přišly sice s novými druhy textilií a jistá snaha o nápravu se jim jistě nedá upřít, ale tyto snahy o nápravu se zdají poslední možností. Základem úspěchu je být připraven a to se nepodařilo. Na druhou stranu nelze odsuzovat pouze vedení podniků, které to určitě nezvládlo tak, jak by si představovalo. Šlo o globální trend úpadku textilního průmyslu, alespoň tedy ve vyspělých zemích. Ani těm se nevyhnula asijská konkurence. Každopádně se domnívám, že dopady nové levné konkurence a evropské liberalizace obchodu na textilní průmysl v ČR nemusely být tak markantní.

5.3. Analýza vlivu obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR v období po vstupu do EU

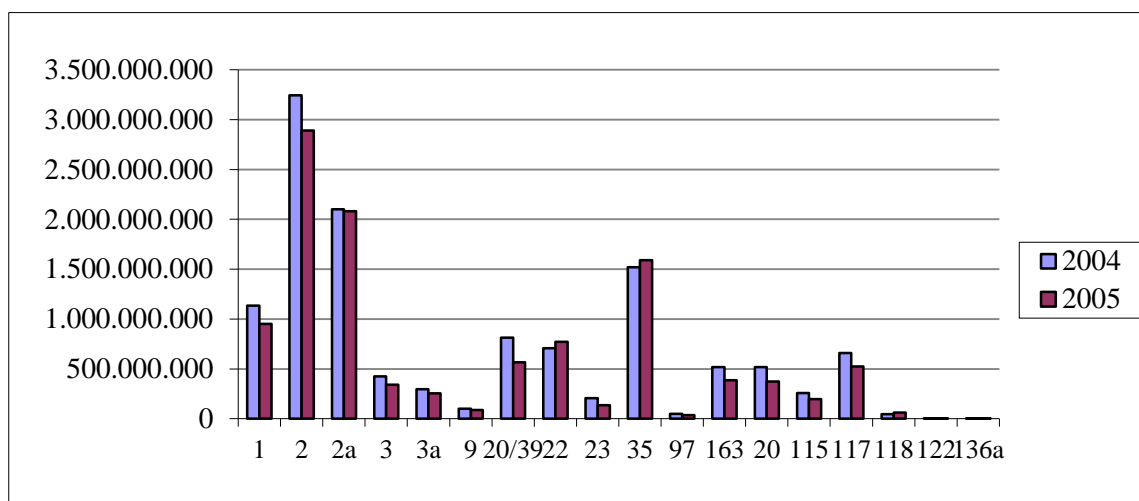
Hned v lednu roku 2005 nastala nepříznivá situace pro všechny textilní podniky nejen v ČR, ale v celé EU. Čína se právě tohoto data stala členem WTO. Tím byla obratem zrušena veškerá dovozní omezení čínského textilu na evropský trh. Ten byl samozřejmě ihned doslova zahlcen textilním zbožím z Číny. Jen pro představu můžeme uvést, že dovoz některých druhů textilu vzrostl i o několik stovek procent.

Nedlouho na to začala intenzivní jednání EU s Pekingem. Nakonec na její nátlak Čína přisun tohoto levného zboží omezila. Pro Čínu to bylo přijatelnější řešení, než uvalení dovozních kvót ze strany EU. V této souvislosti by se dalo hovořit o tom, že EU zachránila textilní průmysl v ČR. Tento krok byl hodnocen velmi pozitivně. Mluvílo se o něm jako o velkém úspěchu na cestě k zachování českého textilního průmyslu. Samozřejmě se nejednalo o trvalé řešení. Neúnosný přisun textilu z Číny od počátku roku byl zažehnán pouze na nějaký čas. Názory odborníků se v této problematice příliš nelišily. S Čínou bylo třeba dále vyjednávat o dlouhodobém řešení nastalé situace.

---

³⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2004* [online]. 2005 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument2886.html>

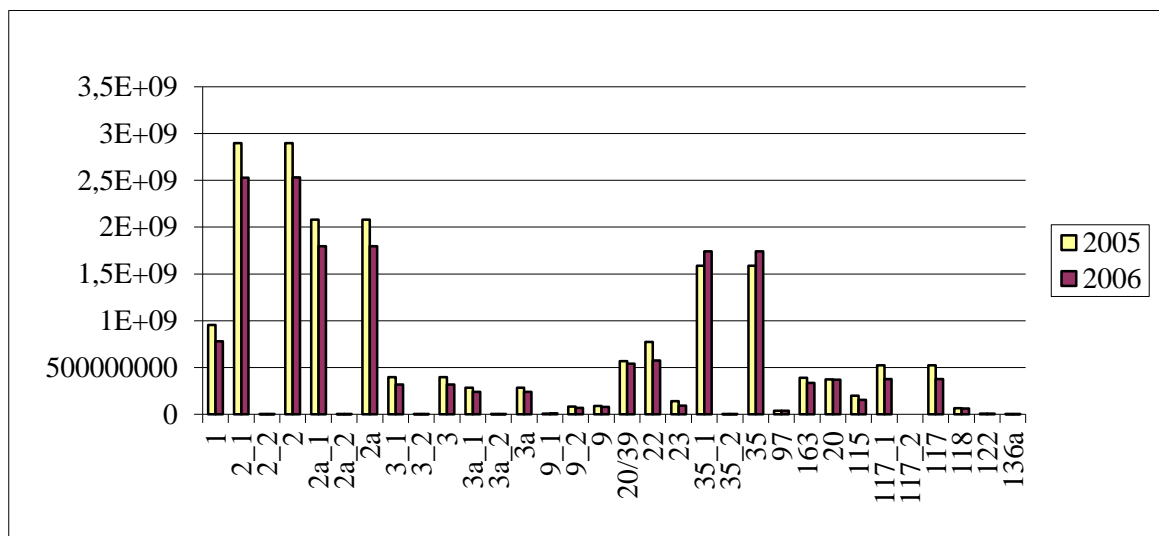
Obrázek č. 5: Hodnoty přímého vývozu z ČR do zemí EU dle textilních kategorií

Zdroj: Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2006 – vlastní zpracování

Na obrázku č. 5 vidíme porovnání textilního zahraničního obchodu ČR s EU v letech 2004 a 2005. Většina textilních kategorií sice vykazuje pokles, ale přesto by se dalo hovořit o úspěchu. Vezmeme-li v potaz situaci na začátku roku 2005, po zavedení omezení dovozu textilu z Číny, které sama Čína zavedla, se vývoz poměrně stabilizoval. Úbytky jsou jistě znatelné, ale nikoliv katastrofální.

Obrázek č. 6: Hodnoty přímého vývozu z ČR do zemí EU dle textilních kategorií

Zdroj: Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2007 – vlastní zpracování

Bohužel i v roce 2006 pokračoval pokles vývozu českého textilního průmyslu do EU. Opět se jedná o pokles ve většině kategorií a opět se součet hodnot růstu ani zdaleka nepřibližuje součtu hodnot poklesu. Jedná se tu o dva hlavní faktory, které mohly být příčinou tohoto vývoje. Pokračování v poklesu i v roce 2006 může ukazovat, že se v roce 2005 nejednalo jen o náhlý a značný přísun asijského zboží. Mohlo to být po oba roky způsobeno prostě pokračující tendencí textilního průmyslu ve vyspělých zemích, což by se dalo označit jako první faktor. Teprve druhým faktorem by mohl být již tolikrát zmiňovaný přísun levného textilu z Asie. Mohli bychom si to vysvětlit jako obtížnou situaci, se kterou se český textilní průmysl nebyl schopen vyrovnat za jeden rok. Ovšem nejpravděpodobnější je, že jde o kombinaci obou faktorů.

Co se týče cenové hladiny v odvětví, ta se v období od vstupu ČR do EU příliš neměnila. K největší změně došlo v roce 2005, oproti roku 2004 se snížila o 2 %. V letech 2006 a 2007 se cenová hladina nezměnila o víc než 0,5 %.

V roce 2007 se tržby za vlastní výrobky v textilním průmyslu dostaly na téměř stejnou hodnotu, na které byly v roce 2004. V roce 2005 byly tržby nejnižší, ale stále se nedostaly pod 50 miliard Kč. V následujícím roce vzrostly zhruba o 3,7% a v roce 2007 o další více než 2%. Návratu na původní hodnoty napomáhal ekonomický růst ČR, ale i většiny zemí světa. Účetní přidaná hodnota stabilně klesala už od roku 2003. Tento trend se u českého textilního průmyslu zastavil v roce 2007, kdy byl zaznamenán nárůst o 8,5 %. Počet pracovníků v tomto odvětví zpracovatelského průmyslu klesá bohužel už od devadesátých let. Tento pokles se jen mírně snížil v letech 2004 a 2006. Nešlo o nijak velké zlepšení, jednalo se přibližně o pouhá 2 %. V roce 2007 klesl počet pracovních sil v textilním průmyslu v ČR o dalších více než 8 %. Tedy na necelých 42 000 pracovníků. Opět jen pro srovnání v roce 2000 bylo obsazeno téměř 69 000 pracovních pozic. Pokud se některé ukazatele místy mírně zlepšují, nebo alespoň stagnují, rozhodně to neplatí pro počet pracovníků. S jeho poklesem se nedaří nic dělat už dlouhá léta a v roce 2007 nebyly výhledy do budoucna v tomto ohledu nijak povzbuzující.

Celkově počet pracovníků ve zpracovatelském průmyslu spíše stagnuje. Tržby za výrobky zpracovatelského průmyslu a účetní přidaná hodnota rostou rychleji, než je tomu v případě textilního průmyslu.

Zatímco celkové náklady fluktuují kolem velmi podobných hodnot již od roku 2000, osobní náklady klesají, i když ne stabilně.

Jako kladný můžeme označit růst produktivity práce z účetní přidané hodnoty. Až na výjimku v roce 2002 roste již od roku 2000. Obzvláště v roce 2007 vystřelila raketově nahoru. Nárůst přesáhl 18 %. Tady je textilní odvětví v patách celkovým hodnotám zpracovatelského průmyslu.

Náhlý nárůst vývozu a dovozu, který nastal v roce 2004, se už do roku 2007 neopakoval. Jednalo se spíše o střídání mírného růstu a poklesu. V roce 2007 byly hodnoty opět o něco vyšší. I tento fakt můžeme připsat na vrub globálnímu i domácímu ekonomickému růstu. Dle mého názoru se v roce 2004 jednalo pouze o prvotní vlnu euforie. Časem se ukázalo, že velmi nízkým cenám se nedá příliš dobře konkurovat ani s kvalifikovanou pracovní silou a výhodnou polohou.

V roce 2006 se investice do moderního strojního vybavení vyšplhaly pro textilní průmysl v ČR do astronomických hodnot. Tento rok činily asi 2,6 miliardy Kč. Nicméně ani takto vysoká část nebyla dostatečná. Byla potřeba radikální obměna vybavení, ale potřebný značný obnos byl bohužel v té době nereálný.

Přímé zahraniční investice ve zpracovatelském průmyslu rostly. Textilní průmysl šel bohužel opět opačným směrem. Jeho investice klesly pod 8,5 miliardy Kč, zatímco ve zpracovatelském průmyslu strmě rostly, ba se dokonce téměř zdvojnásobily.

Já osobně považuji tento úpadek z části za logické vyústění toho, že textilní průmysl zaspal již na startu. Ihned po zpřetrhání dlouhodobých vazeb se zeměmi východní Evropy a počínající orientací na západní Evropu měly přijít výrazné investice do restrukturalizace. Dnes už to tak snadno dohnat nejde a to je důvod, proč i narůstající investice stále nestačí. Sice i při zodpovědné restrukturalizaci hned od roku 1989 by stav textilního průmyslu v ČR jistě nebyl optimální, ale domnívám se, že by byl v mnohem konkurenceschopnějším stavu, než jak je tomu dnes. Na záchraně textilního průmyslu by se podle mého názoru měl podílet i stát. Určitě by měl více podporovat PZI do tohoto odvětví.

5.4. Analýza vývoje textilního průmyslu v ČR v době světové ekonomické krize v roce 2008 a 2009

Hospodářská krize v letech 2008 a 2009 poznamenala nejen český textilní průmysl, ale i celou ČR, celou Evropu a celý svět. Oba roky provázely obrovské propady snad ve všech myslitelných ukazatelích. Po přílivu levného zboží z Asie to byla další velmi těžká rána pro textilní průmysl v ČR. Nejvíce byla jeho životaschopnost prověřena právě v roce 2009, kdy krize uhodila naplno.

Jako první vše říkající statistický ukazatel můžeme uvést počet pracovních sil v odvětví. Ten se v těchto dvou letech snížil o celých 30 %. V roce 2008 byl tedy počet pracovních sil přibližně 33 500. Toto číslo v roce 2009 ještě kleslo na méně, než 26 000. Jednalo se o největší pokles od roku 1989, a to od toho roku zažil český textilní průmysl již mnoho velmi těžkých období, která ho z velké části negativně poznamenala. Ale ani jedno z nich se nedá srovnávat s tím, co nastalo v této novodobé hospodářské krizi.

Z mého pohledu se do jisté míry na takto katastrofálních číslech podílel i stát. Mnoho podniků žádalo v této době o úvěr, který by jim pomohl překlenout toto těžké krizové období. Bohužel poté, co banka zjistila, že se jedná o podniky textilního průmyslu, bylo rozhodnuto. Jelikož se jednalo o neperspektivní odvětví, banka úvěry neudělila. Zde mohl a možná i měl zasáhnout stát a pomoci těm několika málo podnikům, které se ještě angažují v tomto „neperspektivním“ odvětví.

Kvůli nezájmu ze strany státu počet podniků v rámci CZ-NACE 13 v roce 2009 klesl na 2 331. Oproti roku 2005, kdy jich bylo 2 408, se jedná o rozdíl 77 podniků. Samozřejmě kromě hospodářské krize se na těchto číslech podílela i samotná restrukturalizace výroby a ukončování neefektivních výrob. Z hlediska počtu podniků se dá říci, že textilní průmysl drží nad vodou obor 13.9 - výroba ostatních textilií. Tam se řadí i výroba technických textilií, která je stále konkurenceschopná. V roce 2009 se z celkového počtu podniků v tomto odvětví věnovalo 2 078 právě tomuto oboru. Pod zahraniční kontrolou se v odvětví nachází jen necelá 4 % podniků, které se však na tržbách za prodej vlastních výrobků a služeb i na účetní přidané hodnotě odvětví CZ-NACE 13 podílejí cca 46 %.³¹

---

³¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009* [online]. 2010 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>

Pozadu za propadem v počtu pracovních sil a v počtu podniků v odvětví nezůstaly samozřejmě ani tržby za prodej vlastních výrobků a služeb. Ty se v roce 2008 propadly oproti roku 2007 o 11,8 %. V roce 2009, kdy udeřila krize v plné síle, nastal další propad. Oproti roku 2008 šlo o dalších 17 %. Tím se výše tržeb dostala zhruba na 37,5 miliard korun. Krize bohužel stáhla dolů i tržby v oboru 13.9, což způsobilo, že celkový propad je tak masivní.

Účetní přidaná hodnota v roce 2008 klesla a v roce 2009 se dokonce dostala pod hranici 12 miliard korun. V porovnání s lety 2005 až 2007 byla nižší o více než 1 miliardu korun.

Objem zahraničního obchodu v tomto období také značně zeštíhlil. Pozitivně lze hodnotit, že saldo celkového zahraničního obchodu s textilními výrobky bylo i v roce 2009 aktivní.³² Co se týče cílových destinací vývozu, tam se nic nezměnilo. Stále byla největší partnerem EU a v ní konkrétně Německo. Co se týče dovozu, situace zůstala obdobná, jako v předešlých letech. Jediné co se změnilo, bylo množství.

Textilní průmysl se na tuto pohromu nijak připravit nemohl, bohužel ani nijak nemohl ovlivnit její dopady. Kdo ale mohl dopady této ekonomické krize na textilní průmysl v ČR zmírnit, byl stát. Kdyby zasáhl a podpořil podniky v tomto odvětví, jistě by propady nebyly tak neúnosné. Jistě by to ocenili i lidé, kteří by díky tomu nepřišli o svá pracovní místa. Páteří českého textilního průmyslu byl a je obor 13.9, který i v této krizi držel textilní průmysl při životě, přestože se ani jemu hospodářská krize nevyhnula.

5.5. Analýza vývoje textilního průmyslu v ČR v době po ekonomické krizi a zhodnocení jeho strategie

Rok 2010 můžeme označit za rok, kdy ještě doznívala ekonomická krize. Každopádně už k žádnému enormnímu zhoršení nedošlo. Jednalo se spíše o stagnaci střídavě s velmi mírným růstem. V následném roce 2011 už můžeme mluvit o zdravém ekonomickém růstu. Šlo již o značný nárůst oproti roku 2010. Rok 2012 byl pro některé ukazatele přínosným, ale pro jiné bohužel ne. Ekonomické subjekty očekávaly další zlepšení po

---

³² Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009* [online]. 2010 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>

vydařeném roce 2011, kdy se povedlo alespoň trochu nastartovat ekonomiku. Tato očekávání se ale nevyplnila. V roce 2012 šlo spíše o pokles většiny hodnot.

V roce 2011 vzrostly ceny téměř o 8 %. V roce 2012 sice nešlo o pokles, ale ani o žádný velký nárůst. Můžeme to hodnotit jako velmi mírný nárůst přibližně stejný, jaký byl v roce 2010 oproti roku 2009.

Tabulka č. 6: Počet podniků v rámci CZ-NACE 13

CZ-NACE	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
13.1.	81	77	75	71	67	55	51
13.2.	85	81	79	86	74	73	70
13.3.	89	87	93	96	47	51	27
13.9.	2 046	2 068	2 049	2 078	2 550	2 643	3 154
13	2 301	2 313	2 296	2 331	2 738	2 822	3 301

Zdroj: Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2012 – vlastní zpracování

V tabulce č. 8 vidíme postupný vývoj počtu podniků textilního průmyslu v ČR. V roce 2010 byl nárůst o více než 400 podniků, ale v roce 2010 vidíme první výrazný pokles počtu podniků v oboru 13.3. Jejich počet se sice v roce 2011 zvýšil o čtyři, ale v roce 2012 vidíme rekordně nízký počet 27 podniků. Celkově se však počet podniků zvyšoval i v letech 2011 a 2012. Je zajímavé, že v roce 2010 se dá mluvit spíše o ekonomické stagnaci, ale počet podniků v odvětví značně vzrostl oproti předcházejícímu roku. Naopak rok 2011 se vyznačoval ekonomickým růstem, ale do odvětví nepřišlo ani 100 nových subjektů. Rok 2012 opět stagnace, možná spíše mírný ekonomický pokles, ale velký příliv subjektů do odvětví.

Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb v roce 2010 vzrostly o něco málo více než 2 %. V roce 2011 to bylo již téměř o 12 %. V roce 2012 se jednalo o mírný pokles kolem 2 %.

Přidaná účetní hodnota v roce 2010 ještě klesla. Nárůst v roce 2011 se ale nevyrovnal ani hodnotám v roce 2008 a v roce 2012 byl zaznamenán další pokles. Byl ovlivněn nepříznivým vývojem cen vstupních materiálů.

Nejhůře opět vypadají ukazatele počtu pracovních sil v odvětví. Ani rok 2010 nezastavil další propad. Lehce pozitivní byl rok 2011, kdy se počet pracovníků po dlouhé době

alespoň mírně zvýšil, i když jejich počet nebyl ani tak velký, jako v roce 2009. Rok 2012 už přinesl jen další pokles.

Tabulka č. 7: Vývoj dovozu a vývozu textilního průmyslu v ČR (v mil. Kč)

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
1995	35536,8	23394,6	12142,2
1996	29716,2	26159,3	3564,9
1997	33623,5	29380,1	4243,4
1998	38725,1	34653,7	4071,4
1999	39790,8	37055,5	2735,3
2000	47942,9	43888,8	4054,1
2001	52509,9	45965,5	6544,4
2002	46657,5	44447,5	2210
2003	48798	44297,6	4500,4
2004	53265,3	49885,9	3379,4
2005	52503,5	48351,4	4152,1
2006	52365,9	48725,2	3640,7
2007	54297,2	50500,7	3796,5
2008	49410,3	45968,9	3441,4
2009	39571	33065,8	6505,2
2010	42654,3	36687,2	5967,1
2011	48507,8	40643,6	7864,2
2012	49370,7	40865,3	8505,4

Zdroj: Panorama českého průmyslu 2000; Panorama zpracovatelského průmyslu 2005, 2008 a 2012 – vlastní zpracování

Tabulka č. 7 nám ukazuje, že po propadu, který nastal v roce 2009, se český vývoz opět přibližuje hodnotám z let 2004–2007. Vzhledem k výši obchodní bilance v roce 1995 můžeme tento rok považovat za unikát. Od roku 1995 se jednalo o poměrně stabilní nárůst vývozu českého textilního průmyslu, pokud pomineme tři výkyvy. Můžeme tedy říci, že obchodní politika EU v tomto směru českému textilnímu průmyslu prospívá. Dovoz od roku 1995 roste poněkud stabilněji než vývoz, nicméně propad v roce 2009 způsobený ekonomickou krizí ho zasáhl silněji, než tomu bylo u vývozu. Právě tento fakt pozitivně ovlivnil i saldo obchodní bilance. Ta se od vstupu ČR do EU pohybovala zhruba mezi 3 a 4 miliardami, v roce 2009 přesahovala 6,5 miliardy. Po drobném propadu v roce 2010 začala opět narůstat. Jak můžeme vidět, tak tento trend pokračoval až do roku 2012.

V roce 2010 šlo především o stabilizaci a mírný růst byl žádoucím bonusem. Rok 2011 přinesl značný růst. I přes některé nepříznivě vyhlížející ukazatele můžeme rok 2012 hodnotit v konečném výsledku příznivě. Podařilo se totiž udržet nastolený trend z roku 2011. Vývoj v letech po krizi byl takový, jaký měl být. Hospodářská krize s sebou přinesla hodně problémů a úskalí, je tedy třeba se s nimi vyrovnat. Samozřejmě nelze čekat, že hned rok nebo dva poté bude vše jako dřív. Jde o dlouhodobý proces. Samozřejmě délku toho procesu ovlivňuje mnoho faktorů a záleží, zda budou hrát ve prospěch textilního průmyslu v ČR, či nikoliv. Nicméně se vývoj textilního průmyslu v ČR po ekonomické krizi dá hodnotit velmi kladně.

Bohužel v roce 2010 se ukázalo, jak moc se hospodářská krize podepsala na českém textilním průmyslu. Samozřejmě nešlo jen o ni, ale i o celkový dlouhodobý vývoj tohoto odvětví. Firma OP Prostějov Profashion, která měla dlouholetou tradici v textilním průmyslu v ČR, dne 18. 1. 2010 zkrachovala. Jak už bylo řečeno, příčinou nebyla pouze krize v předešlých letech. Jednalo se o dlouhodobé problémy společnosti udržet se na trhu, které nakonec vyústily v krach. Ale ekonomická krize společnosti jistě nepomohla.

I v roce 2011 přišel textilní průmysl v ČR o další firmu. Jednalo se o SCHOELLER Litvínov, k.s..

Naopak firma, která nejenže obstojně přežila velmi špatné porevoluční období pro textilní průmysl v ČR, ale dokonce mílovými skoky zvyšuje své tržby, je JUTA. Ta v roce 2012 oproti předešlému roku zvýšila tržby o více než 17 %. Asi nebude překvapením, že se angažuje v oboru 13.9 podle členění CZ-NACE. Jako další velmi úspěšné firmy můžeme jmenovat Pegas Nonwovens, Nová Mosilana nebo Kordárna Plus a VEBA.

Rok 2013 potvrdil, že se textilní průmysl s hospodářskou krizí již vyrovnal. Tento rok můžeme hodnotit velmi kladně. Při srovnání textilního a oděvního průmyslu bychom za pomyslného vítěze mohli prohlásit průmysl textilní. Přestože v roce 2013 rostla obě odvětví, hodnoty textilního průmyslu byly mnohem příznivější. Je to již čtvrtý rok od krize a zároveň je to čtvrtý rok v řadě, kdy textilní průmysl roste.

V roce 2013 rostly tržby také. Růst se pohyboval kolem dvou procent. Bohužel ani tento poměrně vydařený rok nezastavil trvalý pokles pracovníků v odvětví, který byl přerušen jen v roce 2011. Pokles o 3,7 % se za úspěch rozhodně považovat nedá. Přes klesající

počet pracovních sil stále zůstávají tendence v růstu produktivity práce. Růst mezd se pohyboval mezi dvěma a třemi procenty. Pro export textilního průmyslu se nic zásadního nezměnilo. I nadále zůstává hlavním partnerem pro vývoz českého textilního průmyslu EU, především pak Německo.

5.5.1. Zhodnocení strategie textilního průmyslu v ČR

Při plánování či sestavování strategie často bereme textilní průmysl jako součást většího celku. Většinou jako součást skupiny TOK, což je skupina, kam patří textilní, oděvní a kožedělný průmysl. V tomto případě nebudeme tedy posuzovat textilní průmysl v ČR jako samostatnou část, nýbrž jako součást tohoto celku.

Dne 25. 4. 2013 představitelé odborovém svazu TOK a členských firem sdružených v ATOK projednali na závěrečné konferenci projektu Bipartitní dialog v odvětví textilního a oděvního průmyslu „Strategii českého textilního a oděvního průmyslu do roku 2025“.³³ Ve zprávě odkazují na to, čím vším si tyto průmysly od počátku ekonomické transformace prošly. Výrobní kapacity zeštíhlily asi o 50 % a ztráta 100 000 pracovních sil rozhodně není zanedbatelná.

Za základní předpoklady můžeme považovat změnu v podnikatelském prostředí. Proto je třeba, aby se vláda ČR vypořádala s těmito problémy:

- korupční prostředí,
- efektivnost výkonu státní správy,
- dostupnost a cenová konkurenceschopnost energie,
- stabilní právní a podnikatelské prostředí,
- rovnost při uplatňování technických, cenových, užitných, sociálních a ekologických standardů.³⁴

Jako první bod této strategie můžeme uvést změnu náhledu na celé toto odvětví. Dosud bylo považováno za ekonomicky neperspektivní, což už v minulosti podnikům několikrát ublížilo. Můžeme uvést příklad, kdy banky odmítaly poskytovat úvěry na překlenutí hospodářské krize podnikům textilního odvětví.

Strategie poukazuje na příčiny nynějšího stavu, věnuje se i silným a slabým stránkám a nastiňuje také řešení do budoucna.

---

³³ Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2005 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z:<http://www.mpo.cz/>

³⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2005 [cit. 2014-11-01]. Dostupné z:<http://www.mpo.cz/>

Další rozvoj a růst má být založen na kvalifikované, kompetentní a motivované pracovní síle a vyspělých technologiích. Významným stavebním kamenem by měly být jedinečné produkty. Podniky také chtějí aktivně zlepšovat svou pozici na evropských a mimoevropských trzích.

Budoucnost je spatřována převážně v technických textiliích. Ty mají zvýšit svůj podíl na úkor těch klasických. Má k tomu pomoci i orientace na obchodně výrobní model „severní Evropy“. Podle všeho je tato oblast již nějaký čas monitorována jako možný prostor pro expanzi. K lepší budoucnosti by měl přispět i větší důraz na před- i po-výrobní etapy.

Strategie je to jistě ambiciózní. Samozřejmě záleží na tom, jak moc se bude dařit plnit její cíle. Pokud se to podaří, myslím si, že textilní průmysl v ČR a s ním společně nejspíše i oděvní a kožedělný průmysl budou pro blízkou budoucnost zachráněny.

Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza a zhodnocení přínosů a nákladů protekcionistické obchodní politiky EU a jejích dopadů na textilní průmysl v ČR. Abychom splnili tento cíl, definovali jsme nejdříve několik základních pojmů. Obecně jsme se zaměřili na funkci společné obchodní politiky EU. Zhodnotili jsme její obecné přínosy a náklady a její postavení v globální ekonomice. Také jsme charakterizovali textilní průmysl v ČR, jeho postavení v českém průmyslu a velmi krátce jsme popsali jeho historii. Následně jsme se již zaměřili na hlavní část práce a také její cíl. Analyzovali a hodnotili jsme postupně vliv společné obchodní politiky EU v jednotlivých obdobích českého textilního průmyslu.

Po roce 1989 hrál pro textilní průmysl v ČR protekcionismus velmi důležitou roli, v tomto období byl totiž tento průmysl velmi zranitelný. Postupná orientace na státy západní Evropy přinášela rizika v podobě konkurence. Díky protekcionistickým opatřením bylo textilní odvětví alespoň zčásti chráněno.

Zanedlouho byly podepsány asociační dohody mezi ČR a EU. Po uzavření těchto dohod se obchodní politika ČR začala postupnými kroky přibližovat obchodní politice EU. V následujících letech se naplňovaly body těchto asociačních dohod, a tím sílila i role společné obchodní politiky. Evropská unie sice odbourávala protekcionistická opatření mnohem rychleji a ve větším rozsahu než ČR, ale i přesto toto období bylo pro textilní průmysl velmi náročné. Procházel mnoha změnami, jako byla např. jeho restrukturalizace. Každopádně už zanedlouho po uzavření dohod o přistoupení byl český textilní průmysl orientován převážně na země EU. Soustředění na trh Evropské unie stále sílilo tak, jak mizela protekcionistická opatření ze stran EU. Už několik let před samotným vstupem ČR do EU byl obchod ze strany EU vůči ČR plně liberalizován. V opačném směru ještě přetrvávala některá protekcionistická opatření.

Už tehdy se objevoval značný příliv asijského textilu do zemí EU. Ty se snažily pomocí své protekcionistické společné obchodní politiky ochraňovat svůj vnitřní trh, ale přesto levnému importu z Asie nedokázaly zabránit.

V roce 2004 byla vstupem ČR do EU dokončena ekonomická transformace z centrálně plánované na tržní ekonomiku. Obchod mezi ČR a členskými státy EU byl plně liberalizován a zahraniční obchod se třetími zeměmi měla plně v rukou EU. Ta v roce

přistoupení ČR k EU hojně využívala protekcionismus nejen v textilní oblasti. Po vstupu byl podíl obchodu českého textilního průmyslu se zeměmi EU více než 80 %. EU byla prioritním partnerem, bez kterého by se textilní průmysl neobešel.

V roce 2005 však přišel velký zvrat. Čína se stala členem WTO a s tím byly spojené i určité liberalizační kroky mezi všemi ostatními členy WTO. Padla snad všechna protekcionistická opatření EU vůči Číně, což mělo za následek masový příliv textilu z této země. Evropský trh byl doslova zahlcen levným textilním zbožím, kterému textilní průmysl v ČR vůbec nemohl konkurovat.

Ještě v roce 2005 přišla sama Čína s vlastní iniciativou utlumit export do zemí EU. Bála se uvalení protekcionistických opatření ze strany EU jako dovozních kvót a podobně. Kdyby tak Čína neučinila, takovéto množství levného textilu by bylo pro většinu podniků působících v českém textilním průmyslu likvidační. Tento rok znamenal pro český textilní průmysl velmi obtížné období.

Bylo jasné, že v cenách nemůže český textilní průmysl Asii vůbec konkurovat. Proto se velká část podniků začala orientovat na technické textilie. Díky kvalifikované pracovní síle a už z části modernizovanému vybavení se dařilo vyrábět velmi kvalitní zboží. Blízkost vyspělému evropskému trhu a v porovnání se zeměmi západní Evropy poměrně levná pracovní síla umožňovaly tyto specifické textilie vyrábět levněji než ve vyspělých státech.

Sektor technických textilií držel nad vodou textilní průmysl i v době hospodářské krize v letech 2008 a 2009. V tomto období obchodní politika EU sáhla opět po protekcionismu. Zpřísnila některá protekcionistická opatření vůči třetím zemím. Tentokrát to na textilní průmysl v ČR až takový vliv nemělo. Potýkal se s krizí jako každé jiné odvětví a ani o něco vyšší ochrana před vnějšími trhy mu příliš nepomohla.

V době nynějšího ekonomického růstu EU postupně liberalizuje svůj obchod se třetími zeměmi. To samozřejmě poznamenává textilní průmysl v ČR, ale podnikatelé v tomto oboru si už určitě uvědomují, že jeho budoucnost je někde jinde. Je to v technických textiliích.

Můžeme konstatovat, že i novodobá historie týkající se EU potvrzuje historické tendence používání protekcionismu a liberalismu. Pokud se ekonomice daří, pak svůj obchod liberalizuje; pokud je ekonomika v recesi, uchyluje se k protekcionismu.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: HDP ČR - index fyzického objemu (předchozí rok =100).....	26
Tabulka č. 2: Meziroční růst HDP ve vybraných zemích.....	26
Tabulka č. 3: Vývoj míry inflace v ČR.....	37
Tabulka č. 4: Meziroční indexy průmyslové produkce	45
Tabulka č. 5: Tržby z průmyslové činnosti ve vybraných odvětvích, meziroční indexy (běžné ceny).....	47
Tabulka č. 6: Počet podniků v rámci CZ-NACE 13	55
Tabulka č. 7: Vývoj dovozu a vývozu textilního průmyslu v ČR (v mil. Kč).....	56

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Import zboží do EU-28 za rok 2013	16
Obrázek č. 2: Export zboží EU-28 v roce 2013	17
Obrázek č. 3: Vývoj zahraničního obchodu ČR se státy EU a mimo EU.....	33
Obrázek č. 4: Index průmyslové produkce, bazické indexy (2000 = 100)	47
Obrázek č. 5: Hodnoty přímého vývozu z ČR do zemí EU dle textilních kategorií	50
Obrázek č. 6: Hodnoty přímého vývozu z ČR do zemí EU dle textilních kategorií	50

Seznam použitých zkratk

BG	-	Bulharsko
CZ	-	Česká republika
CZ-NACE	-	Klasifikace ekonomických činností
ČR	-	Česká republika
ČSR	-	Československá republika
EHS	-	Evropské hospodářské společenství
EMU	-	Evropská měnová unie
ES	-	Evropské společenství
ESUO	-	Evropské sdružení uhlí a oceli
ESVO	-	Evropské sdružení volného obchodu
EU	-	Evropská unie
EUROATOM	-	Evropské sdružení pro atomovou energii
GATT	-	Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade)
GSP	-	Systém všeobecných celních preferencí (Generalised System of Preferences)
HDP	-	Hrubý domácí produkt
HU	-	Maďarsko
OKEČ	-	Odvětвовá klasifikace ekonomických činností
PL	-	Polsko
PZI	-	Přímé zahraniční investice
RO	-	Rumunsko
SK	-	Slovenská republika
SR	-	Slovenská republika

TOK	-	Textilní, oděvní a kožedělný průmysl
ATOK	-	Asociace textilního-oděvního-kožedělného průmyslu
USA	-	Spojené státy americké (United States of America)
WTO	-	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

Seznam použitých zdrojů

BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.

CAHLÍK, Tomáš a Jana MARKOVÁ. *Ekonomika České republiky v novém prostoru Evropské unie*. Praha: G plus G, s.r.o., 2004. ISBN 80-86103-75-7.

CIHELKOVÁ, Eva, Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0.

CIHELKOVÁ, Eva. *VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY EVROPSKÉ UNIE*. Praha: C. H. BECK, 2003. ISBN 80-7179-804-5.

DLOUHÁ, Jana, Jiří DLOUHÝ a Václav MEZŘICKÝ. *Globalizace a globální problémy: sborník textů k celouniverzitnímu kurzu "Globalizace a globální problémy" 2005-2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. ISBN 9788087076019.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *EVROPSKÁ UNIE*. 2. dopl. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-223-6.

Hospodářská komora České republiky. *Strategie českého textilního a oděvního průmyslu do roku 2025*[online]. 2013 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/strategie-ceskeho-textilniho-a-odevniho-prumyslu-do-roku-2025.aspx>

ITBIZ [online]. 2014 [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.itbiz.cz/slovník/ekonomie/dumping>

JANOŠTÍKOVÁ, Běla. *PRŮMYSL: příběhy z historie*. Praha: Běla Janoštková, 2011. ISBN 978-80-254-9248-2.

KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.

KUNEŠOVÁ, Hana, Radomír MRKVAN. *EVROPSKÁ UNIE: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. ISBN 80-7043-390-6.

MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.

MAREK, Dan a Michael BAUN. *ČESKÁ REPUBLIKA A EVROPSKÁ UNIE*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. In: *Panorama českého průmyslu 2000* [online]. 2001 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/zprava20762.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2004* [online]. 2005 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument2886.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. In: *Panorama zpracovatelského průmyslu a souvisejících služeb ČR 2005* [online]. 2006 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument22693.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2006* [online]. 2007 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument36538.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2007* [online]. 2008 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument56081.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2009* [online]. 2010 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument84178.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument144063.html>.

PLCHOVÁ, Božena, Josef ABRHÁM a Mojmír HELÍSEK. *Česká republika a EU: Ekonomika - Měna - Hospodářská politika*. Praha: KRIGL, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4.

SAMUELSON, Paul A. a William D NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v České republice: teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-52-1.

Třetí ruka. *Panorama zpracovatelského průmyslu ČR 2010* [online]. 2011 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.tretiruka.cz/news/panorama-zpracovatelskeho-prumyslu-cr-2010/>

Abstrakt

BASL, David. *Přínosy a náklady realizace protekcionistické obchodní politiky ČR a její dopady v konkrétním odvětví v ČR*. Bakalářská práce. Cheb: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 67 s., 2014

Klíčová slova: protekcionismus, obchodní politika, Evropská unie, textilní průmysl, Česká republika

Bakalářská práce „Přínosy a náklady realizace protekcionistické obchodní politiky EU a její dopady v textilním průmyslu v ČR“ se zabývá vlivem obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR. Jsou zde definovány pojmy protekcionismus, merkantilismus a liberalismus. V práci je charakterizována EU, instituce EU, obchodní politika, cíle a nástroje obchodní politiky, antidumpingová opatření a zahraničněobchodní politika. Práce zhodnocuje přínosy a náklady obchodní politiky EU v jednotlivých obdobích v ČR. Dále charakterizuje textilní průmysl. Poslední část práce se věnuje analýze dopadů společné obchodní politiky EU na textilní průmysl v ČR od roku 1989 dodnes. Nastiňuje také strategii českého textilního průmyslu do roku 2025.

Abstract

BASL, David. *Benefits and expenses of implementation of EU protectionist business policy and its impacts on particular branch in CZE*. Bachelor thesis. Cheb: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 67 p., 2014

Key words: protectionism, trade politics, European Union, textile industry, Czech Republic

The bachelor thesis „Benefits and expenses of implementation of EU protectionist business policy and its impacts on textile industry in the Czech Republic“ pursues influence of EU trade politics on textile industry in the Czech Republic. The work defines terms such as protectionism, mercantilism and liberalism. The European Union, trade policy, objectives and tools of trade policy are described in the thesis. The thesis assesses benefits and expenses of EU trade policy in pursuance of particular periods in the Czech Republic. Textile industry is also defined. The last part of the work contents an analyse of impacts of EU trade policy on textile industry in the Czech Republic from year 1989 up to date. The analysis outlines a strategy of textile industry up to 2025.